

PLATE
CUTS

KONRAD LEHTIMÄKI

SPARTACUS

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
PORVOO

EDWARD LENTJEWICK

SPARTACUS

THE HISTORY OF THE

1861

SPARTACUS

KONRAD LEHTIMÄKI

SPARTACUS

VIISINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

YNNÄ

EPILOGI

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ PORVOO

KOMMUNIKATION

SPARTACUS

AMSTERDAM 1914

1914

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1914

AMSTERDAM 1914

HENKILÖT:

SPARTACUS	}	Gladiaattoreja.
CRIXUS		
ENOMANUS		
KARMIDES		
GRATUS		
KRATINOS	}	Orjia.
ARATUS		
ARTARIK		
GARIZO		
AGILO		
KHAKU	}	Ylimyksiä.
ALTHIOS		
RODULF		
LICINIUS		
CRASSUS		
TRASEAS	}	Ylimyksiä.
VERUS		
ANICIUS		
MARCELLUS		

FULVIUS, runoilija.

LICINIA, Liciniuksen tytär.

POMPONIA, ylimysnainen.

HILDEGARD, Agilon sisar.

VANHA NAISORJA.

ORJAVOUTI.

VANHA ORJA, juomanlaskija.

NUORI ORJA, hänen poikansa.

VAKOOJA.

KAKSI PAINIJAA.

Gladiaattoreja. Orjia. Ylimyksiä. Ylimysnaisia.
Tanssijattaria. Sotilaita.

Tapahtuu v. 73—70 e. Kr.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS: Miekkailukoulu Liciniuksen talossa
Capuan lähistöllä.

TOINEN NÄYTÖS: Orjaluola samassa paikassa.

KOLMAS NÄYTÖS: Sama paikka.

NELJÄS NÄYTÖS: Marcelluksen huvila Capuan ja
Rooman välillä.

VIIDES NÄYTÖS: Taistelutanner Lucaniassa.

MEMORIO

Esittämislupa pyydettyä tekijältä.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

*L*aaaja eteinen miekkailukoulussa. Kummallakin puolen suuret ovet, ja miltei koko peräseinän peittää raskas, kahtia jakautuva esirippu, jonka aukeamasta päästään miekkailuhuoneeseen.

On ilta. - Päivän rasittavat harjoitukset ovat päättyneet ja gladiaattorit, jotka huomenna astuvat areenalle kuolemaan, viettävät viimeistä iltaansa. He ovat muuten alastomia, paitsi vyötäiset ovat peitetyt.

Eteisen seinämällä istuu Spartacus, tutkien erästä pergamenttikääröä. Hänen vartalonsa on pitkä, jäntevä ja notkea, liikkeensä varmat ja sulavat. Hänen kasvonsa ovat kauniit — vain suun ympärillä on kivikova piirre ja silmissä jäätävä kiilto, joka on syntynyt alituisesta elämällä ja kuolemalla leikkimisestä. Kun hän puhuu, ovat hänen sanansa lyhyet, ja vaikka hän yleensä puhuu oimituisen hillitysti — aivankuin tahtoisu siten peittää sisässään hehkuvan tulen — niin vaikuttavat hänen sanansa, hänen äänensä synkkä sointu tavattoman voimakkaasti. — Nyt hän näyttää mieltivältä, tunteelliselta ja kauniilta, kun hän toisinaan nostaa katseensa ja tuijottaa ajatuksissaan eteensä.

Muut gladiaattorit seisoskelevat ryhmissä katellen, miten Karmides, eräs tavattoman kaunis,

nuori gladiaattori, miekkailee erään toisen nuoren gladiaattorin kanssa. Taisteilijoiden sorjat, öljytyt ruumiit välkähtelevät kuin kiillotettu pronssi ja toisinaan kun he silmänräpäyksen ovat aivan liikkumattomina, näyttävät he ihanilta kuvapatsailta. Miekkailun kestäessä kuuluu katselijoiden joukosta muutamia varoitus- ja kehoitushuutoja.

ÄÄNIÄ

— Varo, Karmides!

— Nyt hyökkää!

Hetken miekkailtuaan iskee Karmides miekan vastustajansa kädestä. Lopettavat taistelun.

HUUTOJA

— Hyvä, Karmides!

— Sepä kävi nopeasti!

— Sinä tulet vaaralliseksi...

GRATUS

eräs vanhanpuoleinen, kookas traakialainen gladiaattori, taputtaen hävinnyttä olalle.

Miten luulet kestäväsi huomenna, poikani?

KRATINOS

huolettomasti.

Samantekevä!

ÄÄNIÄ

— Vai niin! Aijotko huomennakin luopua miekastasi?

— Jos sen teet, niin luulen, että olosi arenalla käy hieman kuumaksi!

Naurua.

KARMIDES

kuin itseksensä.

Huomenna siis alkavat näytökset...

ENOMANUS

Entä sitten?

KARMIDES

Eipä erikoista. Olisi vain hauska tietää, ketkä meistä huomen illalla tähän aikaan elävät.

ENOMANUS

Mitä sinä siitä huolit! Minä muuten arvelen, että ne, jotka eivät arenalle kaadu, ne elävät!

Naurua.

GRATUS

No, kuolema ei ole niinkään paha. Tämä elämä ei ole sen parempi.

KARMIDES

Niin, niin... Kuolema arenalla ei olekaan mitään... Mutta ajatelkaa Kleomenesta... — *Viitaten miekkailuhuoneeseen.* — Tuolla istuu hän kytkettynä ja odottaa milloin Licinius lähettää noutamaan hänet ristinpuuhun...

ARATUS

Oma syynsä! Miksi hän kieltäytyi lähtemästä areenalle . . . Mokoma pelkuri!

KARMIDES

Sinä itse pelkuri olet eikä Kleomenes! Hän vain ei tahtonut enää taistella veljiensä vastaan.

ARATUS

pilkallisesti.

Veljiensä vastaan! Pitäköön kukin huolta itsestään! Ja minkätähden loukkasi hän Liciniusta? Piti hänen tietää, että siitä menettää henkensä . . .

CRIXUS

kookas, kiihkeännäköinen gladiaattori.

Ei! Tämä menee jo liian pitkälle! Te näette, miten yhdestä turhasta sanasta saattaa milloin tahansa joutua ristille kuten Kleomenes nyt joutuu . . . Meidän pitäisi sittenkin tehdä jotakin . . . ryhtyä johonkin . . .

GRATUS

Mihin?

CRIXUS

kiihkeästi.

Kapinaan!

ARATUS

Kapinaan! Miksi? Eikö sinun ole hyvä olla? Eiväthän gladiaattorit ole sentään orjia. Katso-

kaa esimerkiksi Spartacusta. Moni ylhäinen roomalaisnainen olisi iloinen, kun saisi suudella hänen tunicansa lievettä! Ja jos viime näytäntöjen jälkeen olisi kysytty kansalta, kumpi on suurempi, Spartacus vai Gnejus Pompejus, niin varmasti olisi kansan tuomio langennut Spartacuksen eduksi! Sellaiseen asemaan voi kohota vain gladiaattori!

KARMIDES

tulistuen.

Luuletko sinä nauti pääseväsi milloinkaan Spartacuksen veroiseksi, vaikka viime näytöksestä pelastuitkin elävänä! Kautta Zeuksen! Minä toivon sinun huomenna joutuvan hänen kanssaan vastatusten, että saat maistaa, miltä tuntuu, kun kylmä teräs menee lävitsesi! — Sanoit, ettemme ole orjia, mutta orjia me juuri olemme. Vai oletko sinä muka vapaa?

Naurua.

CRIXUS

yleenkatseellisesti.

Älä viitsi puhua hänelle, Karmides! Hänen paksuun kalloonsa ei mahdu mikään. Aasi, joka jokaisena aamuna kantaa raskaan kuormansa Campaniasta Capuan foorumille ja palkakseen saa ruoskaa, on paljon viisaampi kuin hän! — *Nauraa.* — Mutta varo huomenna . . .

ARATUS

uhkaavasti.

Älkää röyhkeilkö! Minä voin näyttää teille . . .

HUUTOJA

- Mitä sitten!
 — Jos huomenna joudut vastaani, niin...
 — Huomenna kuolet!

ENOMANUS

R u o s k a a hän tarvitsee eikä miekkaa!

CRIXUS

Sinäkö uhkailet? Raukka!

KARMIDES

Kerberus sinut syököön!

ARATUS

raivoisalla ilkeydellä.

Älkää huutako, sanon minä! Älä röyhkeile, Crixus... — *Hiljaa.* — Mitä seuraa, jos ilmoitan Liciniukselle...?

SPARTACUS

nousee hitaasti ja tuijottaen jääkylmin, läpitunkevin katsein Aratukseen sanoo hiljaa, kolealla, onnettomuutta ennustavalla äänellä.

Siitä seuraa, että sinut heti sen jälkeen kanetaan kuopille... Ymmärrätkö...?

ARATUS

sammaltaen pelästyneenä.

Enhän minä... En minä ole aikonutkaan... en mitenkään...

KARMIDES

Niin . . . Minä neuvon, että olet ääneti . . .

CRIXUS

Tuollaisille minä en puhu, mutta teille, jotka ymmärrätte, teiltä minä kysyn: eikö olisi jotain tehtävä? Meidän olomme on pahempi kuin tavallisten orjien. Kuin teuraseläimet pakotetaan meidät areenalle . . . Meillä on aina kuolema silmien edessä . . .

KARMIDES

Kapinaan on noustava!

GRATUS

katkerasti.

Sinun puheesi on totta, Crixus. Mutta mitä hyödyttäisi kapina? Minä olen varma siitä, että legioonat paikalla piirittäisivät meidät ja silloin saisimme kauniisti lähteä ristiinnaulittaviksi!

ÄÄNIÄ

- Se on totta!
- On se niinkin!

CRIXUS

Minä tarkoitan, että gladiaattorit kaikissa kouluissa yht'aikaa tekisivät kapinan ja ryntäisivät vapauteen . . .

ÄÄNIÄ

- Aivan niin!
- Siihen annan ääneni!

CRIXUS

Gratus, sinä sanoit, että joudumme ristille, jos yritämme taistella vapautemme puolesta. Mutta sano minulle, sanokaa minulle: minkä vuoksi te huomenna menette kuolemaan?

GRATUS

hämillään.

Sitä en tullut ajatelleeksi . . .

CRIXUS

katkerasti ja kiihottavasti.

Siinäpä se! — Te olette nyt eläviä, nuoria ja voimakkaita. Mutta huomen illalla tähän aikaan makaa suurin osa teistä elottomina, silvottuina . . . Teidän verenne on vuotanut kuiviin areenan hiekkään ja teidät paiskataan likaisiin kuoppiin kuin koirat! Ja minä sanon minkätähden. — *Painavasti* — Herrojenne huviksi.

ÄÄNIÄ

katkeria, synkkiä.

- Se on totta!
- Tuota en ole ajatellut!
- Se on liiankin totta!

CRIXUS

Gratus pelottaa meitä ristinpuulla. Mutta kun meidän kaikissa tapauksissa täytyy pian kuolla, niin sanokaa: onko teistä mieluisampaa kuolla ylimysten huvittamiseksi kuin taistelussa oman vapautenne puolesta?

ENOMANUS

kuin havahtuen.

Kautta jumalien! Sinä puhut totta, Crixus!

CRIXUS

Ja huomatkaa, että me voimme myöskin voittaa ja päästä tästä kiroitusta orjuudesta.

KARMIDES

Spartacus, mitä sinä ajattelet?

SPARTACUS

synkästi.

Minä en ajattele mitään...

KARMIDES

moittivasti.

Kuinka sinä voit sanoa noin? Jospa vain tahtoisit, niin voisit paljonkin...

GRATUS

Sanoppa poikani, mitä hyödyttää sinua tuo sotakertomusten lukeminen?

CRIXUS

purevasti.

Antakaa hänen olla rauhassa! Mitä hän välittää meidän pyrkimyksistämme! Hänhän säännöllisesti voittaa; jo kolmen vuoden ajan on hän pelastunut jokaisesta näytöksestä... Ja siinä tuo nauta puhui totta, kun huomautti Spartacuksen tavattomasta kansansuosioista. Ja sitten ne naiset! Ne hänet pilaavat! Rooman kauneimmat naisethan suorastaan kilpailevat hänen suosiostaan... Tiedätkö jo mikä seikkailu hänellä oli kolme päivää sitten isäntämme tyttären, Licinian kanssa..? — *Nauraa* — No niin... Mitä välittäisi hän silloin vapaudesta!

SPARTACUS

syöksähtäen kiivaasti seisaalleen.

Mitä sinä puhut?! — *Istuutuu* — No, samantekevä...

GRATUS

moittivasti.

No no, Crixus!

KARMIDES

Sinä tuomitset väärin Spartacusta — tapasi mukaan!

ENOMANUS

harmistuen.

Miksi hän sitten on tuollainen! Hänhän on paras meistä kaikista ja hän vain lukee, lukee ja haaveilee kotimaansa metsistä, vuorista ja...

CRIXUS

keskeyttäen.

Rooman naisista!

Naurua.

KRATINOS

Karmides! Tule miekkailuhuoneeseen koettamaan vielä kerran minun kanssani! Täällä eteisessä en osaa miekkailla . . .

ÄÄNIÄ

— Se onkin hyödyllisempää kuin kapinasta puhuminen.

— Ei ole!

— Älä valehtele!

KARMIDES

Minä tulen.

CRIXUS

mennessään.

Tulkaa miekkailuhuoneeseen keskustelemaan. Siellä olemme rauhassa. Meidän täytyy . . .

Poistuvat.

SPARTACUS

hetken kuluttua, katkerasti hymähtäen.

Itseäni minä siis vain ajattelenkin! — Istuu pää käsien varassa tuijottaen eteensä.

Miekkailuhuoneesta kuuluu aseiden kalsketta, naurua ja

HUUTOJA

- Pidä nyt puoliasi!
 — Älä hellitä miekastasi!
   Naurua. Hetken kuluttua
 — Karmideksen voitto!
 — Sinut kuopataan huomenna, Kratinos!

KARMIDES

miekkailuhuoneesta.

Spartacus!

SPARTACUS

No mitä? Mitä tahdot?

KARMIDES

Tule taas näyttämään sitä keksimääsi pistoa!

SPARTACUS

Minä tulen!

Lähtee haluttomasti miekkailuhuoneeseen.

Hetken kuluttua hiipii sisään neljä nuorta ylimysnaista, etunenässä Licinia, tavattoman kaunis roomalaistyttö. Hän on hyvin nuori ja hänen iha-
nissa kasvoissaan ja sointuvassa, miltei lapsellisessa
äänessään kuvastuu vielä hyvyys ja avomielisuus.

LICINIA

kuiskaten.

Hiljaa . . . hiljaa!

Lähenevät esirippua.

ENSIMÄINEN TYTTÖ

Licinia, näytä hänet minulle . . .

Raottavat esirippua.

LICINIA

ihastuneena.

Katso, tuolla hän on . . . hän miekkailee parillaan . . .

IHASTUNEITA ÄÄNIÄ

— Ah!

— Katsokaa, kuinka notkea hän on!

— Kas, miten hänen miekkansa välähti kuin salama!

TOINEN TYTTÖ

Kuka on tuo nuori, kaunis, joka miekkailee hänen kanssaan?

LICINIA

Hän on Karmides, kreikkalaisen ylimyksen poika.

ENSIMÄINEN TYTTÖ

Mistä onkaan Spartacus?

LICINIA

Hän on hyvin kaukaa — jostakin Traakiasta . . . päällikön poika . . .

KOLMAS TYTTÖ

Entä tuo vaalea, joka keskustelelee tuolla toisten kanssa . . . joka nyt juuri viittailee!

LICINIA

Crixus . . . kelttiläinen, kaukaa pohjoisesta . . .

ENSIMÄINEN TYTTÖ

Spartacus! Hän on sentään kaikkein uljain!
— Licinia! Kerrohan nyt miten hän sinut pelasti . .

ÄÄNIÄ

— Niin, kerro!
— Kerro, kerro!

LICINIA

Pääasianhan te jo tiedätte.

KOLMAS TYTTÖ

Minä en tiedä . . .

LICINIA

Niin, siitä on nyt kolme päivää! Minä olin
ulkona ja tulin Quinetianuksen kulmassa, kun
roskajoukko hyökkäsi saattajiani vastaan; useita
orjia lyötiin kuoliaiksi, ja ajatelkaa: silloin tuli
suuri, naamioitu mies, sieppasi minut kantotuo-
lista . . .

TYTÖT

— Kauheata!
— Kauheata!

LICINIA

ihastuneena.

Mutta sitten tuli Spartacus! Oi, jospa te oli-
sitte nähneet! Hän oli aivankuin ilmielävä Mars!

Hänen miekkansa välähteli niin nopeasti, että silmä tuskin erotti, ja hyökkääjät kaatuivat kuin korret! Ja ennenkuin minä tuskin käsitin mitä oli tapahtunut, lepäsin hänen sylissään...

TYTÖT

- Ah!
— Eikö hän...
— Entä sitten?

LICINIA

Sitten hän kysyi asuntoani, ja kun hän kuuli isäni nimen, synkistyi hänen muotonsa — hän ei tuntenut minua. — Sitten hän aivan äänettömänä kantoi minut portille asti.

ENSIMÄINEN TYTTÖ

Eikö hän mitään muuta puhunut?

LICINIA

muistonsa valtaamana.

Ei mitään... hän katsoi vain minua...

TOINEN TYTTÖ

kuiskaten.

Eikö hän edes suudellut...

LICINIA

Ole vaiti! — Mutta te ette voi aavistaa, miten voimakas hän on! — *Kuiskaten.* — Tiedättekö, minun rintani on vieläkin kipeä — hän puristi

minua niin lujasti! Mutta sittenkin tahtoisin vieläkin tuntea hänen jäntevät käsivartensa syleilevän itseäni...

TYTÖT

- Tietysti!
- Sehän olisi hupaista!
- Oi, jospa minäkin...

Miekkailusalista kuuluu taas aseiden kalsketta ja melua.

LICINIA

Katsoen esiripun aukeamasta.

Katsokaa! Nyt hän taas miekkailee! Katsokaa!

Kun tytöt ovat hetken katsoneet, kirka-see eräs tytöistä, peittäen kasvonsa, ja miekkailuhuoneesta kuuluu

HUUDAHDUKSIA

- Se oli mestarillinen isku!
- Sitä ei voi tehdä muut kuin Spartacus!
- Kuka kirkasi?

Esirippu avautuu ja eteiseen astuu Spartacus, jääden hämmästyneenä ja sanattomana tuijottamaan Liciniaan. Muut tytöt juoksevat huudattaen pois.

LICINIA

sopertaen hämmästyneenä.

Tulin katsomaan tänne ja kiittämään sinua...
Tunnetko minut...?

SPARTACUS

Tunnen. Tiedän nimesikin: Sinä olet Licinia, Liciniuksen tytär.

LICINIA

ilostuen ja hämillään.

Niinkö... sepä hyvä, että tiedät... Niin... minä tahdon kiittää sinua... — *Ojentaa kätensä Spartacukselle* — Ja sitten tulin kysymään, onko totta, että sinä huomenna joudut taistelemaan jonkun gallialaisen jättiläisen kanssa?

SPARTACUS

On...

LICINIA

Onko hän väkevä?

SPARTACUS

Hän on väkevä — ja suuri. — Tahdotko nähdä hänet? — *Menee esiripun luokse* — Tule tänne! Katso, hän seisoo tuolla telineiden vieressä.

LICINIA

voimatta salata hämmästystään ja levottomuuttaan.

Ah! Hän on hirveän suuri — hän on todellakin jättiläinen... Etkö... etkö voisi taistella jonkun toisen kanssa?

SPARTACUS

En minä ole kilpaleikkien toimeenpanija. Sinun isäsihän on määrännyt minut taistelemaan gallialaisen kanssa!

LICINIA

Mutta sehän on kauheata... Jos minä puhuisin isälleni...

SPARTACUS

Minkätähden?

LICINIA

hämmentyen.

Niin... minä vain ajattelin... Kas, missä sinä olet saanut tuon arven rintaasi? — *Koskettaa sitä sormellaan.*

SPARTACUS

Sen löivät roomalaiset, kun vielä olin poika...

LICINIA

lapsellisesti.

Miten jäntevät ovat sinun käsivartesi. — *Levottomana* — Mutta sano minulle, Spartacus: voitatko sinä hänet... tuon gallialaisen...

SPARTACUS

alakuloisesti.

Mitä välittäisit sinä siitä?

LICINIA

punastuu ja katsoo äänettömänä alas.

SPARTACUS

varmasti.

Jos sen tahdot tietää, Licinia, niin minä voit-
tan hänet.

LICINIA

Voitanko? Onko se mahdollista?

SPARTACUS

Se on varma.

LICINIA

katsoo Spartacukseen äänettömällä ihailulla.

Äänettömyys.

LICINIA

hiljaa.

Se on väärin, että sinä olet täällä. On sääli,
että...

SPARTACUS

synkästi.

Missä minä olisin... minähän olen gladi-
aattori... orja!

LICINIA

Mitä sinä puhut... Sinä voisit olla vaikka
imperaattori...

SPARTACUS

hätkähtää.

Pilkkaatko sinä?

LICINIA

En minä pilkkaa . . .

SPARTACUS

synkästi.

Ja olisinko sen onnellisempi?

LICINIA

hellästi ja merkitsevästi.

Nyt sanoit väärin, Spartacus . . . Kaikkihan on imperaattorin käsissä . . .

SPARTACUS

säpsähtäen.

Kaikki . . . mitä, mitä sinä sanot . . . ? — *Tuijottaa tulisin katsein Liciniaa silmiin.* — Licinia . . .
k a i k k i k o ?

LICINIA

punastuu, epäröi; nostaa vihdoin päänsä, sanoen hiljaa ja painokkaasti.

Kaikki!

Juoksee ulos.

SPARTACUS

aikoo syöstä hänen jälkeensä, mutta jääkin seisomaan tarttuen päähänsä.

Kaikki . . . siis hänkin . . . Oi jumalat!

Silloin ryntäävät gladiaattorit esiripun takaa ja eteisen täyttävät iloiset ja ivalliset

HUUDOT

- Siinä oli taas yksi!
 — Sinä olet onnen poika! Hän oli isäntämme tytär.
 — Mitä hän puhui sinulle?

CRIXUS

ivallisesti.

Siinä oli Spartacuksen vapaus!

Naurua.

Samassa tulee sisään orjavouti muutamien sotilaitten seurassa ja menee miekkailuhuoneeseen. Sieltä kuuluu kahleiden kalinaa ja hetken kuluttua palaavat he kulettaen keskellään nuorta, kahlehdittua gladiattoria.

KARMIDES

kuiskaten tukehtuneella äänellä.

Kleomenes . . .

ORJAVOUTI

pysähtyy, luoden ympärilleen vaanivan katseen; poistuu.

KARMIDES

Siinä vietiin Kleomenes . . .

CRIXUS

tukahutetulla raivolla.

Sanokaa, olemmeko me ihmisiä vai teuraita . . . ?

KRATINOS

Annammeko me viedä hänet noin...?

GRATUS

Kleomenes parka...

CRIXUS

Niin, Spartacus! Samaan aikaan kun sinä kuhertelet ylimysnaisten kanssa, viedään sinun veljiäsi ristille...

HUUTOJA

- Niin se on!
- Totta puhut, Crixus!
- Spartacus ei enää välitä ystävistään...

SPARTACUS

joka on kaiken aikaa seisonut kuin huumaantuneena.
Lakatkaa! Hänet voidaan vielä pelastaa!

KARMIDES

Mutta hänethän naulataan nyt heti ristille...

SPARTACUS

aivankuin vapautuen.

Niin! Mutta ensi yönä voidaan hänet ottaa alas ristiltä! Kleomenes kyllä kestää... Veljet! Kuulkaa minua! Minä en enää mene areenalle.

HÄMMÄSTYNEITÄ ÄÄNIÄ

- Mitä sinä sanot?
— Onko se totta?

SPARTACUS

Kuulkaa minua! Te olette sanoneet minua haaveksijaksi, ja ehkä siinä on perääkin. Sinä Crixus sanoit, että minä en välitä vapaudesta — mutta sinä olet ollut väärässä. Tiedä, että minäkin olen ollut vapaa... vapaa kuin tuuli, joka humisten kiittää yli vuorien ja merien... Kuinka voisin sen unohtaa! Se, joka kerran on ollut vapaa, ei enää koskaan voi olla vapautta kaipaamatta! Ja minä olen kauan ajatellut, miten pääsisimme täältä...

ÄÄNIÄ

- Todellakin!
— Minä en ymmärrä...

GRATUS

Enkö minä ole sitä sanonut!

CRIXUS

Minä iloitsen, että sinä puhut noin! Mekin äsken suunnittelimme...

SPARTACUS

kiihkeästi.

Mitä te suunnittelitte? Sanokaa!

CRIXUS

Niin, me vain ajattelimme, että pitäisi saada kaikki gladiaattorit salaiseen liittoon ja sitten yhdessä tekisimme kapinan . . .

SPARTACUS

Se ei kelpaa! Kuulkaa mitä minä olen ajatellut.

ÄÄNIÄ

— Kerro, kerro!

SPARTACUS

Minun mielestäni eivät gladiaattorit yksinään mitään voi — meitä on kyllä paljon, mutta legioonat ovat lukuisimmat. — *Innostuen* — Mutta ajatelkaa, että Roomassa on satojatuhansia orjia! Jokainen huyila, jok'ainoa maatalo, jok'ainoa ergastulum on täynnä orjia. Heitä on suunnattoman paljon — heidän lukunsa on kuin hiekkajyvään meren rannalla . . . Ja näiden orjien elämä on pahempi kuolemaa . . . heidän epätoivonsa on pelottava, heidän vihansa hirvittävä — he odottavat vain tilaisuutta, merkkiä, ryhtyäkseen taisteluun. Ja me annamme tuon merkin, me gladiaattorit sytytämme tuon palon, joka on polttava poroksi Rooman!

Hänet keskeyttävät innostuneet, kiihkeät

HUUDOT

— Oi, Spartacus!

— Se olisi suurenmoista!

SPARTACUS

Kuulkaa minua! Meidän täytyy sovitulla ajalla rynnätä täältä, ja kun me kerran täältä pääsemme, samoamme me eteenpäin, aukaisemme kaikkien orjavankiloiden ovet ja hankimme aseita. Meidän joukkomme tulee kasvamaan kuin laiviini... se paisuu kuin lumivyöry Alpeilla! Me järjestämme tuon suunnattoman joukon taistelukykyiseksi, pelottavaksi armeijaksi — ja maan äärestä ääreen vyöryy silloin koston ja vapautuksen huuto, maan äärestä ääreen leimahtaa silloin taistelun liekki, joka panee tyrannit kauhusta kalpenemaan! Ja ne, jotka asettuvat tiellemme, ne murskaantuvat kuin korret sotavaunujen alle!..

KARMIDES

peittää kasvonsa käsillään, nyyhkyttäen.

Spartacus, Spartacus... Me pääsemme vielä vapaiksi... minäkin pääsen vielä kotiin...

Miltei jokaisen valtaa omituinen, sanaton liikutus.

SPARTACUS

Sinä itket Karmides! Sinä olet vielä niin nuori... Mutta älä tee sitä enää: meidän on nyt purtava hammasta ja toimittava!

ENOMANUS

ihastuneena.

Tuota olen minä kauan sinulta odottanut!

CRIXUS

Tuo ei ole entinen Spartacus!

GRATUS

Päinvastoin! Nyt hän vasta on näyttänyt mikä hän on!

KRATINOS

Mutta missä on Aratus?

Juoksee miekkailuhuoneeseen.

ENOMANUS

Poissa . . !

CRIXUS

Kuolema hänelle!

KRATINOS

palaa.

Paennut! Hän ei ole täällä . . .

KARMIDES

Haades nielkään hänet!

Kuuluu uhkaavaa hammasten kiristystä.

SPARTACUS

Siinä tapauksessa hän on mennyt Liciniuksen luokse — eikä meillä ole enää paljon aikaa . . . Meidän täytyy nopeasti keskustella, suunnitella, päättää . . . Minä tiedän, mistä saamme aseita . . .

KRATINOS

Hiljaa! Licinius tulee!

Syntyy hiljaisuus, ja loistavassa puvussa astuu sisään roomalainen ylimys Licinius. Hänen vartalonsa on kookas, kasvonsa ylpeät ja äänensä röyhkeä ja käskevä, kuten ainakin sen, jota ei vielä koskaan ole uskallettu olla tottelematta.

LICINIUS

silmäten epäluuloisesti ympärilleen.

Miksi ette ole makuulla? Huomenna on tais-telu ja teidän pitää olla virkeitä. Mistä te keskustelitte?

Äänettämyys.

LICINIUS

huutaa uhkaavasti.

Mistä te keskustelitte? Vastatkaa!

Gladiaattorit tuijottavat äänettöminä ja uhkaavina.

LICINIUS

Mitä te tuijotatte? Vastatkaa! — Miltei sä-histen — Tahdotteko ristille?

Takaa kohoaa muutamia suonikkaita, nyrkkiin puristettuja käsiä ja kuuluu muutamia uhkaavia

HUUTOJA

— Missä on Kleomenes?!

— Odota!

SPARTACUS

orjille hiljaa, kiihkeästi.

Vaiti!

LICINIUS

Vihdoinkin tulit ilmi! Sinäkö täällä siis kii-
hoitat? Sinäkö täällä käsket?

SPARTACUS

astuu askeleen häntä kohti sanoen lujasti.

Minä!

LICINIUS

Hyvä, hyvä! Oikein hyvä! — *Huutaa voi-*
tonriemuisesti — Tänne legioonat!

SPARTACUS

Aseihin!

Alkaa kuulua sotilaiden astunnan jymy.

E s i r i p p u.

TOINEN NÄYTÖS

Synkkä pimeys.

Tuossa pimeydessä on kuitenkin, vaikka silmä ei erota, suuri, maanalainen ergastulum — roomalainen orjaluola. Vuorenraskaana painaa matala holvikatto, ja rosoisista kiviseinistä tiikuu alinomaa vettä — niinkuin hikoilisi sanomattomassa tuskassa joku suuri, liikkumattomaksi kahlehdittu, musta hirviö. Akkunattomana, pimeänä ja ummehtuneena muistuttaa luola suunnatonta, unohdettua hautaa.

Mutta siellä on sittenkin eloa. Lattialla, likaisilla oljilla makaa noin kahdeksankymmentä orjaa, sekaisin eri kansallisuuksista ja roduista. Siinä on joitakin hienopiirteisiä kreikkalaisia ja traakialaisia, vaaleita, kookkaita germaaneja ja gallialaisia, synkkiä karthagolaisia, mustia numidialaisia, libyalaisia ja muita Afrikan kansojen edustajia. Ja vain heidän nääntynyt, läähättävä hengityksensä kuuluu pimeästä — niinkuin kadotettujen, unhotettujen sielujen huokaukset ikuisesta pimeydestä.

Niin erilaisia kuin nämä ihmiset ovatkin, on heissä kaikissa kuitenkin jotain samanlaista: he ovat rääsysisiä, likaisia, kalpeita ja toivottomia. Jotkut näyttävät siltä kuin olisi heidät kaivettu haudoista — niin laihoja he ovat. Toisten kasvoista taas näkyy, etteivät he aina ole olleet orjia: ovat ehkä

olleet urhoollisia sotilaita, kenties päälliköitä, mutta täällä ovat he vain orjia — ja se on painanut kaikkien kasvoille tuon hirveän toivottomuuden leiman, joka tekee heidät julman ja peloittavan näköisiksi. Heidän puheensa on milloin tylsää ja välinpitämättöntä, milloin raivokasta, ja toisinaan tuntuu siltä, kuin puhuisivat kuolleet. Useiden liikkeissä on jotain kamalan hillittyä ja uhkaavaa — joka muistuttaa vahvoihin rautahäkkeihin suljettuja petoja... Perällä on mahtava rautaovi, joka johtaa kidutus-huoneeseen, ja oikealla olevasta oviaukosta päästään naisorjain komeroon.

Yht'äkkiä kuuluu pimeydestä nuoren tytön kuiskaava, rukoileva ääni

TYTÖN ÄÄNI

Päästä minut! Mitä... mitä tahdot?

MIEHEN ÄÄNI

kiihkeä, sähisevä.

Mitäkö tahdon? Sinut minä tahdon! Nyt sen tiedät!

TYTÖN ÄÄNI

Päästä minut! — *Huutaa* — Agilo! Garizo! Auttakaa!

ERÄS ÄÄNI

väsyneesti.

Mikä melu? Eikö saa edes nukkua...

GARIZO

äreästi.

Mitä se on? Kuka huutaa minua? — Sytyttää soihdun.

Kun valo välähtää, näkyy miten orjat makavat suut auki, nääntyneinä. Jotkut ovat heränneet melusta ja katsovat pelästyneinä ympärilleen, mutta muutamat istuvat seinustalla polviinsa nojaten, tuijottaen tylsästi ja elottomasti yhteen paikkaan kuni mielipuolet.

GARIZO

läheten komeron ovea.

Laske irti! Heti!

KHAKU

sisältä.

En laske! Tahdon hänet!

GARIZO

kiihtyen.

Se, mitä sanot, ei tule tapahtumaan, sillä minä tahdon hänet! Tyttö kuuluu heimooni — ja muutenkin otan hänet!

KHAKU

tulee ulos ja syöksyy Garizoa kohti.

Haa! Sinä koira! Mikä etuoikeus sinulla on olevinaan? Sanon voudille, niin saat hänet vielä tänä yönä! Hänhän on käskenyt ... ja etkö

muista, että täällä on jokaisella vapaus jokaiseen naiseen . . .

ÄÄNI

keskeyttäen.

Se onkin ainoa vapautemme . . .

GARIZO

kähisee uhkaavasti.

Älä tule lähemmäksi, nauta, taikka murskaan saastaisen kallosi kuin pähkinän!

AGILO

kookas, nuori orja, heräten ja nousten seinämältä.

Mikä meteli? Lakkaatteko kirkumasta siellä . . . taikka . . .

Yhä useammat orjat ovat heränneet melusta, ja joukosta kuuluu seuraavia

ÄÄNIÄ

- Pysykää alallanne, hullut!
- Hiljaa, hiljaa!
- Menkää nukkumaan, senkin siat!
- Vouti kuulee!
- Eikö saa enää nukkua . . . ?
- Ettekö ymmärrä, että vouti kuulee?

KHAKU

Tahdon hänet!

GARIZO

Et tule saamaan!

ÄÄNIÄ

— Hiljaa! Hiljaa!

AGILO

uhkaavasti.

Vai niin, sinä musta libyalainen sika! Mutta jos et paikalla asetu — niin olet sinä kuoleman! — Hildegard, tule tänne!

Naisten komeron ovelle ilmestyneiden naisten joukosta tulee nuori tyttö ja menee Agilon viereen.

VANHA NAISORJA

tyytymättömällä äänellä.

Mikä melu syntyy tässä yhdestä tyttöletukasta? Kaikki ovat saaneet täällä taipua... Ei suinkaan hän aio täällä säilyä koskemattomana?

Nauraa kuivaa, pahansuopaa naurua.

ÄÄNIÄ

— Mutta hänhän on vasta neljäntoista vuotias!

— Antakaa minun nukkua...

— Kyllä hän on jo kelvollinen!

— Hän tahtoo säilyä neitseenä!

Naurua.

VANHA NAISORJA

Neljäntoista vuotias! Minulla oli siinä ijässä jo lapsi!

ÄÄNI

Älkää melutko!

KHAKU

Minä tahdon hänet!

ARTARIK

eräs suuri, synkkä germanilainen, joka koko ajan on käsiinsä nojaten istunut seunustalla ja tuijottanut eteensä, nousee ja puhuu hillityllä, läpitunkevalla äänellä.

Oi te kiroitut elukat! — *Murinaa ja liikehtimistä.* — Niin, elukoita te olette! Te teette työtä kuin aasit, te teette *k a i k e n* työn — ja täällä te käyttäydyste kuin kiimaiset koirat! Teidän ainoana päämääränänne on tyydyttää himojanne — siittää uusia orjajoukkoja kirotuille herroillenne! Oi, te onnettomat raukat!

Vaieten ja häveten kuuntelevat orjat. Hetken kuluttua kuuluu muutamia

TOIVOTTOMIA ÄÄNIÄ

- Mitä pitäisi meidän sitten tehdä?
- Niin, sanoppa se!
- Mitä me voimme tehdä?

ARTARIK

Paljon, paljon voisimme tehdä, jos te olisitte toisenlaisia! Orjien pitäisi olla rohkeita, tarmokkaita ja ennen kaikkea yksimielisiä — silloin voisimme vapautua. Mutta te olette veltoja, tietämättömiä, pelkureita, petollisia...

Hänen puheensa keskeytyy, sillä ovi avuttuu ja sisään tuodaan sidottuina Karmides ja Enomanus, jonka kasvoista virtaa veri. Orjavouti apulaisineen kiinnittää heidän kahleensa seinässä lattian rajalla oleviin rautarenkaisiin. Kun se on tehty, sanoo

ORJAVOUTI

uhkaavasti ja ilkkuen.

Siinä saatte olla huomiseen! Huomenna pääsette ristille!

ENOMANUS

tempoo raivoisasti kahleitaan, huutaen.

Jä sinä tulet seuraksemme! Spartacus pitää kyllä siitä huolen! Odota...!

ORJAVOUTI

nauraen pirullisesti.

Sinun Spartacuksesi minä kytken hyvin pian viereesi! Ehkä sinua ilahduttaa kuulla, että Lici-nius juuri antoi Clodiukselle käskyn mennä kolmentuhannen sotilaan kanssa ottamaan hänet kiinni ja tuomaan tänne elävänä tai kuolleenal — Äh! Vieläkö uhkaillet, sinä kelttiläinen koira!

Orjavouti poistuu.

KIIHKEITÄ ÄÄNIÄ

- Mitä on tapahtunut?
- Jumalien nimessä, mitä on tapahtunut?

KARMIDES

Kapina!

ÄÄNIÄ

- Kapina?
- Onko se totta?
- Kerro, kerro!

KARMIDES

Asia tapahtui niin, että huomenna piti alkaa kilpaleikit, ja me päätimme yöllä karata miekkailukoulusta, avata orjavankiloiden ovet ja ryhtyä kapinaan. Mutta eräs Aratus meni ilmoittamaan aikeestamme Liciniukselle ja hetken kuluttua piirrettiin miekkailukoulu; Licinius suuren sotilasjoukon kanssa astui sisään ja määräsi meistä suurimman osan vangittavaksi. Silloin Spartacus käski meidän hyökätä ja syöksyi etumaisena sotilasten kimppuun. Siinä syntyi taistelu elämästä ja kuolemasta — jokainen meistä tiesi, että ellemme pääse ulos, joudumme jok'ainoa ristille. Paljon meistä kaatui, mutta Spartacus pääsi kuin pääsikin suuren joukon kanssa vapauteen!

ÄÄNIÄ

- Mitä sinä puhut . . ?
- Onko se totta?
- Miten jouduitte vangiksi?

ARTARIK

Kaatuiko sotilaita paljon?

KARMIDES

Ainakin kahta vertaa enemmän kuin meitä! Minulle kävi niin onnettomasti, että heittivät taakaapäin verkon ylitseni — ja siinä olin kuin kärpänen! Viimeiseksi näin miten Aratus-petturi seiso siellä sotilaitten takana voitonriemuisena... Mutta keskellä tulisinta taistelua ryntäsi Spartacus sivuun, tappaen kaksi sotilasta, ja lävisti petturin! Spartacus oli sanonut sen hänelle, ja minkä hän kerran sanoo, se tapahtuu ehdottomasti! Ja te saatte nähdä, että hän pelastaa meidät kaikki!

ÄÄNIÄ

— Olisiko se mahdollista...?

— Ne tuhoavat hänet. Capuassa on niin paljon sotajoukkoja.

KARMIDES

innostuen.

Oh! Te ette tunne Spartacusta. Häntä ei tuhoa mikään! Jospa vain olisitte äsken nähneet hänet taistelussa! — Te voitte aavistaa, että siinä ovella ja eteisessä syntyi tavaton tungos, mutta Spartacuksella yksin oli tilaa — kaikki, jotka hänen lähelleen joutuivat, ne kaatuivat... Niinkuin hirmumyrsky raivaa itselleen tien, kaataen armotta kaiken mitä eteen sattuu — samoin lakaisi

itselleen tien Spartacus! Ja hänen jälessään ryntäsivät kaikki...

ARTARIK

keskeyttäen.

Sellainen taistelu siellä ylhäällä, ja me täällä kirotussa luolassa emme tiedä mitään... Kunnan hän nyt vain voisi pitää puoliaan?

ÄÄNIÄ

— Ah, ja me emme voi tehdä mitään!

— Oi, jospa hän voittaisi!

KARMIDES

Minä tiedän hänen voittavan. Hän ryntää orjavankiloihin, vapauttaen orjat — siellä on joukkoja loppumattomiin! Ja meitä hän ei unohda — te pääsette kaikki vapaiksi!

ARTARIK

Vapaa! Miten oudolta ja kummalliselta kuuluukaan tuo sana! Vapaa... vapaa... — *Synkästi.* — Ei, se on mahdotonta.

KARMIDES

Luottakaa vain Spartacukseen!

RODULF

hiljaa ja synkästi.

Meidän on turha toivoa...

AGILO

haaveillen.

Jospa vielä kerran pääsisikin vapaaksi... Yöt, päivät kulkisin, kunnes olisin kotimaassa, kotona... Sitten nousisin minä vuoriston korkeimmalle huipulle, sille, jonka peittää ikuinen, hohtava lumi... ja antaisin katseeni liittää yli kukkuloitten, järvien ja loppumattomien metsien... — Vieläkö muistat kotiamme, Hildegard?

HILDEGARD

nyyhkien.

Muistan... muistan...

RODULF

peitetyllä hellyydellä.

No, no, älkää nyt muistelko mitään...

KARMIDES

heltyen.

Älä nyt itke...

AGILO

Karmidekselle.

Hän oli niin pieni silloin, kun meidät tänne raahattiin, siitä on niin kauan... ja kuitenkin hän muistaa. — *Hildegardille* — Älä nyt itke — ehkä pääsemme vielä kotiin... Ajattele, miten äiti ilostuisi, kun sinä olet noin suuri tyttö! — *Hiljemmin* — Jos hän vielä elää...

HILDEGARD

painaa itkien päänsä veljensä rinnalle.
Emme näe häntä enää...

KARMIDES

Ole huoletta, tyttöseni! Spartacus tulee varmasti tänne, ja silloin olet sinä vapaa kuin lintu! — *Hiljemmin, aivankuin uneksien.* — Minullakin oli sisko, samanlainen kuin sinäkin... Ja iltasin kun aurinko laski mereen, kun kaikki hohti kullalta ja purppuralta ja satakielet lauloivat... silloin oli minulla aina tapana kävellä hänen kanssaan puutarhassa... Ah, minä muistan vielä erään hiekkakäytävän, jonka kummallakin puolen kasvoi ruusuja ja orvokkeja — vain ruusuja ja orvokkeja... Ja niiden tuoksu...

ENOMANUS

keskeyttäen, synkästi.

Älä puhu turhia, Karmides. Mehän istumme täällä — kahleissa...

Karmides antaa päänsä vaihua.

AGILO

Minä uskon, että me vielä pääsemme vapaiksi... pääsemme kotiin...

GARIZO

kolkosti.

Minulla ei ole enää kotimaata — sen ovat roomalaiset hävittäneet. Minulla ei ole kotia —

sen ovat roomalaiset polttaneet. Minulla ei ole ainoatakaan omaista — kaikki omaiseni ovat roomalaiset surmanneet... Kukaan ei minua odota — ei kukaan...

Peittää kasvonsa, kiristellen hampaitansa.

ARTARIK

Minäkin tahtoisin vielä päästä vapaaksi... Ja sitten en enää toivoisi muuta kuin saada yhden ainoan kerran johtaa joukkoani — samaa, kaikkittallaavaa ratsujoukkoa, jota johdin ennen! — Tiedättekö, minne sen johtaisin? R o o m a a n! — *Raivostuen.* — Verimereen tahtoisin upottaa nuo kirottu mässääjät!

RODULF

Turhaan raivoat sinä, Artarik. Emme voi mitään...

Äänettömyys.

KHAKU

Sinä Agilo, sinä Garizo olette vihaisia minulle, ja minä olen tehnyt väärin... Mutta miksi olisin parempi? Sillä jos minulle sanottaisiin: valitse, jää tänne luolaan, tahi mene heti yksinäsi kuolemaan keskelle aavikkoa — niin ilolla menisin aavikolle! — Vaikka jano siellä kuivaisikin kurkkuni, vaikken enää koskaan näkisi yhtään palmua... yhtään pientä, vihreätä pensasta... niin näkisin minä kuitenkin keltaisen hiekan, sinisen taivaan...

Minun ylitseni puhaltaisi vapaa, kuuma tuuli ja aurinko . . . hehkuva aurinko suutelisi minua kuolinhetkelläni . . . Mutta täällä . . . täällä me kiihdumme kuin palmut, jotka eivät saa milloinkaan aurinkoa nähdä . . .

Äänettömyys.

ARTARIK

Älkäämme enää puhuko turhia . . . Meidän täytyy ajatella mitä voisimme tehdä.

ÄÄNIÄ

- Niin, todellakin.
- Mitä me voimme?

ARTARIK

Minä luulen, että voisimme murtautua jotenkin täältä ja sitten yhtyisimme Spartacuksen joukkoon . . .

ÄÄNIÄ

- Nouskaamme kapinaan!
- Emme pääse täältä . . .
- Ovet säpäleiksi!

Syntyy liikettä ja melua. Viimeisetkin nukkuneet heräävät, syöksähtävät ylös hieroen silmiään, käsittämättä mistä on kysymys.

RODULF

vaatien hiljaisuutta.

Mitä te aijotte, hullut? Mitä te voitte kapinoillanne? Herroja ja orjia on aina ollut ja tulee ole-

maan vastakin. Ja mitä ovat orjat ennen voitaneet kapinoilla? Ruoskintaa, ristiinnaulitsemista . . . Minä muistan miten Sicilian orjakapinan aikana . . .

HUUTOJA

- Tuki suusi, vanha korppi!
- Hän puhuu totta!
- Meidät ruoskitaan!
- Meidät naulitaan ristille!

ARTARIK

kiihkeästi.

Kuulkaa minua! Eikö meitä nyt ruoskita pahemmin kuin koiria — eikö joukostamme jok'ainoa päivä viedä veljiämme ristille, piinapenkkiin? Eikö meitä kiduteta syyttömästi? Haa! Me elämme vain heidän hyväkseen, heidän huvikseen! Kuolema on satakertaisesti parempi kuin meidän elämämme . . .

Hänet keskeyttävät kiihkeät, raivoiset

HUUDOT

- Parempi on kuolema kuin tämä elämä!
- Meitä kidutetaan nälällä!
- Emme voi mitään!

KARMIDES

Älkää huutako, meidän täytyy ajatella, miten voisimme . . .

HUUDOT

- Katsokaa katkaistua kättäni!
- Kapinaan!
- Kuolemaan!

Naisorjain komeron ovelle ilmestyy useita puolialastomia, kalpeita ja pelästyneitä naisia, ja muutamamat lapset alkavat itkeä.

ARTARIK

Älkää huutako! Ettekö ymmärrä, että meidät kuullaan! Meidän täytyy suunnitella, saada aseita ja sitten päästä yhteyteen toisten kanssa . . .

Äkkiä aukenee ovi ja orjavouti ilmestyy ovelle — ja silmänräpäyksessä syntyy haudan hiljaisuus; lapsetkin lakkaavat itkemästä — hekin hienolla vaitollaan käsittävät, että jotain tavatonta on tuossa äkillisessä hiljaisuudessa . . . Vouti silmäilee hetken orjajoukkoa pahaenteisin, uhkaavin katsein ja kysyy vihdoin hitaasti:

VOUTI

Mitä täällä on?

*Pitkä, kiduttava hiljaisuus — ja yht'äkkiä syöksyy Garizo raivokkaasti kiljaisten voudin kimp-
puun, iskien häntä kivellä päähän; vouti lyyhistyy
maahan, jääden siihen tunnottomana makaamaan.*

HUUTOJA

kauhistuneita, epätoivoisia ja hurjia.

- Mitä sinä teit?
- Hän kuoli!
- Olemme hukassa!
- Nyt joudumme kaikki ristille!
- Kuolema voudeille!
- Kapinaan!
- Jumalat, me olemme hukassa!
- Ulos! Mennään pois!
- Me olemme hukassa!
- Kapinaan!

Joukko liikehtii, se aikoo rynnätä ulos orjavankilasta, muutamat ovat jo ovella — mutta silloin syöksyy portaita alas Licinius, ja kaikki seisahduttavat kuin naulattuina.

LICINIUS

Mikä melu? — *Huomaa vouldin.* — Haa! —
Kääntyy nopeasti takaisin sulkien oven.

Painostavan hiljaisuuden keskeyttää vain epätoivoinen kuiskaus: Me olemme hukassa! — Ja hetken kuluttua ryntää Licinius miekka kädessä uudelleen sisään orjavoutien ja sotilaitten seurassa.

LICINIUS

huutaa uhkaavasti.

Mitä täällä on tekeillä? Mitä? Vastatkaa, koirat!

VOUTI

toipuen.

Kapina, herra . . . täydellinen kapina . . .

LICINIUS

Kuka täällä kapinoi?

VOUTI

osoittaen useita.

Tuo, tuo ja tuo . . . kaikki!

LICINIUS

uhkaavasti.

Vai haluatte tekin kapinoida! No, kyllä minä valmistan teille kapinan! Koirat! Likaiset siat! Viekää heidät tuonne kidutushuoneeseen! Puhkaiskaa heidän silmänsä, pankaa heidät piinapenkille! Tuo, tuo ja tuo heti ristille! Ristille!

Orjat seisovat lamaantuneina ja näkevät kauhukseen, miten suuri rautaovi avataan ja orjavoudit alkavat raahata heidän tovereitaan sinne. Kolme orjaa lähetetään heti ylös rappusia — ristiinnaulittaviksi.

LICINIUS

osoittaa Artarikia, Garizoa ja muutamia muita, sanoo julman hymyn väreillessä huulillaan.

Näitä ei saa ruoskia. Ei! Mutta hengellänne vastaatte, etteivät he karkaa! Kahleisiin! — Nyt aluksi!

KHAKU

on ryhtynyt vastarintaan. Hän huijaa hurjasti ympärilleen, niin että useita sotilaita kaatuu, ja huutaa.

Oh, te koirat! Te saatte vielä katkerasti tätä katua! Odottakaa! — *Orjat alkavat liikehtiä.*

LICINIUS

Tukkikaa hänen suunsa! Repikää kieli hänen kidastaan!

Kahta raivokkaammin hyökätään hänen kimp- puunsa. Uusia voimia saapuu apuun, hänet kaadetaan vihdoin lattialle, mutta sieltäkin, sätkyttelevän joukon alta, yli naisten kirkunan ja lasten itkun, kuuluu hänen raivosta käheä, mieletön äänensä:

— Odottakaa! Kaikki saatte... pian!

Kuuluu kipeä älähdys ja

ORJAVOUTI

hypähtää ylös verisin sormin ja huudahtaa.

Oh! Se puri sormeni poikki!

LICINIUS

Pankaa hänet piinapenkille!

Vielä kuuluu Khakun tukehtunut kähinä: Odottakaa, odottakaa...

LICINIUS

ivaten.

Odota nyt vain itse hetkinen! Sinä kyllä rauhoitut!

Myöskin Agilo on ryhtynyt vastustamaan, mutta hänet on heti saatu sidotuksi. Kun häntä raahaetaan toiseen luolaan, huutaa hän epätoivoisessa ravossa.

AGILO

Tappakaa minut heti! Tappakaa heti! Tappakaa heti!

LICINIUS

kylmästi.

Puhkaiskaa hänen silmänsä — heti!

Perimäisessä luolassa on jo kaikki valmista; ruuvipenkeillä viruvat soihtujen himmeässä, kellerävässä valossa luonnottomasti venytetyt, liikkumattomat ruumiit. Suuri rautaovi suletaan ja heti kuuluu sen takaa Agilon tukahutettu parkaisu ja sen jälkeen toinen.

HILDEGARD

syöksyen epätoivoisesti paksua rautaovea vastaan.

Agilo! Veljeni, veljeni, veljeni! — Huutaa hurjasti. —

Viekää minutkin tuonne!

LICINIUS

miltei makeasti.

Sinä tahtoisit seurata veljeäsi?

HILDEGARD

Tahdon!

LICINIUS

Hyvä on. Sinä saat seurata häntä — Manalaan. — Viekää hänet ylös!

Häneen tartutaan ja lähdetään kulettamaan ylös rappusista.

Rautaoven takaa alkaa kuulua ruoskien vinkuna ja läiske, ruoskittavien tuskallinen ähkynä ja voiikke. Joku nainen kirkasee vihlovasti, lapset itkevät ja muutamat naiset heittäytyvät maahan Liciniusta kohden ja joukosta kuuluu kauhistuneita, rukoilevia

ÄÄNIÄ

Armoa, herra! Armoa!

LICINIUS

Teidän vuoronne tulee heti!

ÄÄNIÄ

Armoa, armoa!

LICINIUS

seisoo korkeana ja voimakkaana kädet ristissä rinnallaan luolan ovella ja ilkkuu kylmällä, ra'alla äänellä, joka kuuluu yli ruoskanläiskeen, voiikkeen ja itkun.

Kas niin! Siinä on teille armoa! Siinä on teille kapinaa — siat!

E s i r i p p u.

KOLMAS NÄYTÖS

Sama luola kuin edellisessä näytöksessä. Eroituksen huomaa vain siinä, että nyt on ulkona päivä ja katossa olevasta, paksulla rautaristikolla varustetusta luukusta virtaa sisään himmeä, kuollut valo — ikäänkuin harmaa sumu — niin että vain vaimoin eroittaa huoneen sisustan. Suuri rautaovi on auki, mutta takimainen luola on aivan pimeä.

Oikealla, lattian rajassa oleviin renkaisiin on Karmideksen ja Enomanuksen viereen raskailla rautakahleilla sidottu käsistä ja jaloista kymmenkunta orjaa, niiden joukossa Artarik, Garizo, Althios y. m., joita on pidetty kapinan kiihoittajina. Kahleet ovat niin lyhyet, etteivät he voi seistä eivätkä maata, vaan täytyy heidän epämukavasti kyykyllään istua, kun kahleet estävät jalvoja suoristamasta. Ja oljilla viruu ruoskittuja orjia. Muutamien haavoja on koetettu sitoa likaisilla rääsillä, mutta veri on tunkeutunut rääsytseen lävitse ja he näyttävät vielä kurjemmilta kuin ne, joilla näkyy vain paljaat, veriset, rikkiruoskitut selät. Muutamat valittavat ja voihkivat ääneen ja vääntelehtivät tuskissaan; heidän poskillaan palaa kuume ja useat heistä haurivat, puhuen hulluja, epäselviä sanoja; toiset ruokoilevat tuskin kuuluvalla, käheällä äänellä: vettä, vettä! Mutta muutamat makaavat äänettöminä ki-

ristellen hampaitaan ja väännellen hiljaa nyrkkiin puristettuja käsiään — vain silloin tällöin pusertuu heidän kuivista kurkuistaan raskas ähkynä.

Muutamia vanhoja orjia ja naisorjia on jätetty ruoskimatta ja jotkut heistä koettavat lievittää raadeltujen tuskia. Mutta kun ei ole edes vettä, on se aivan turhaa. Sentähden useimmat istuvatkin luolan seinustoilla kyynärpäät polvien varassa tuijottaen vain synkästi eteensä.

GARIZO

istuu kytkettynä, koettaa oikoa jäseniään sanoen hiljaa ja synkästi.

Oi miten jalkojani polttaa! Luulen niiden palavan poroksi ja heti katkeavan!

Pitkä äänettömyys. Ei kuulu muuta kuin ruoskittujen sihisevä, läähättävä hengitys ja heikkoja valituksia, ja jotkut käheät äänet pyytävät: vettä!

GARIZO

Kuinka kauan olemme jo tässä istuneet?

ÄÄNI

toivoton, välinpitämätön.

Kolme vuorokautta.

GARIZO

Kolme vuorokautta! Ja minusta tuntuu, että ruoskimisesta on kulunut jo kolme viikkoa!

ALTHIOS

eräs nuori kytketty orja.

Minun on nälkä. Miksi ne kirotut eivät tuo ruokaa? Minä kuolen nälkään!

ÄÄNI

harmistunut, loukkaantunut.

Eihän kukaan ole saanut ruokaa!

KARMIDES

tuskastuneena.

Oi, missä viipyy Spartacus? Missä hän on?

ENOMANUS

synkästi.

Hän on kuollut... Muuten olisi hän jo meidät pelastanut.

GARIZO

Turhaan me häntä odotimme...

KHAKU

joka on maannut tainnoksissa, virkoaa; hänen selkäsä on aivankuin punainen lihamöhkäle ja hän alkaa huutaa käheällä, heikolla äänellä:

Vettä, vettä, vettä! Antakaa vihdoin vettä!

ALTHIOS

vihaisesti.

Ole vaiti! Etkö sinä kirottu tiedä, ettei meillä ole pisaraakaan vettä!

GARIZO

Nyt ne alkavat taas kaikki houria.

KHAKU

heikommin.

Antakaa vettä . . .

GARIZO

Miksei hän jo kuole? Kuinka kauan hän kestää?

ÄÄNIÄ

Vettä, vettä!

ÄÄNI

Niin, miksei hän kuole?

RODULF

tulee horjuen seinämältä ja kumartuu kuolevan libyalaisen ylitse, tarkastaen hänen selkäänsä.

Ihmeellistä, kuinka kauan hän kestää, ja hänen selkensä on aivan riekaleina . . . tuo paljas lapaluukin nousee ja laskee hänen hengittäessään kuin elävä olento. Eh, julmurit, kun ripottivat hiekkaa tuollaiseen . . . No, nyt se alkaa taas . . .

KHAKU

nostaa päätään ja silmät kauhusta pyöreinä huutaa.

Älkää päästäkö sitä päälleni! Se on leijona! Auttakaa!

ARTARIK

joka koko ajan on synkästi tuijottanut yhteen paikkaan, nostaa päänsä, katsoo huutajaan kiusaantunein kasvoin ja sanoo kolkosti.

Tukkikaa hänen suunsa!

ÄÄNIÄ

- Hän hourii!
- Hän kuolee!
- Pian hän kuolee!

ERÄS KYTKETYISTÄ

sanoo raivostuen.

Sinä, Artarik olet syypää onnettomuuteemme!
Sinä kehoitit kapinaan!

ÄÄNIÄ

- Se on totta!
- Tuki nyt itse hänen suunsa!
- Pian hän kuolee, katsokaa...

KHAKU

keskeyttäen.

Missä on keihääni? Myöhäistä, myöhäistä...
Korisee joitakin epäselviä sanoja ja entistä äänekkäämmin kuuluvat valitukset, voiheet ja: vettä, vettä!

GARIZO

Älkää ruvetko riitelemään ja syyttämään...

SAMA KYTKETTY ORJA

kiukkuisesti.

Ole vaiti, koira! Sinähän löit voutia! Kuulkaa, lyökää kuoliaaksi nuo kiihottajat!

ÄÄNIÄ

— Oikein puhuttu!
 — Tappakaa kiihottajat!
 — Ajatelkaa nyt myös hiukan — heillä oli hyvä tarkoitus.

RODULF

Vieläkö meidän nytkin pitäisi keskenämme tapella, vaikka toiset ovat kahleissa ja toiset kuolevina?

KHAKU

Ajakaa se pois selästäni... Miten syvälle se tunkee kyntensä... terävät, terävät kynnet...

ÄÄNIÄ

— Nyt hän kuolee! Katsokaa hänen silmiään.
 — Hän kalpenee...

KHAKU

yhä heikommin.

Miksette auta? — *Rukoillen epätoivoisesti.* — Etkö sinäkään äiti... Voi sinua...

Korisee epäselvästi, niin että vain vaivoin eroittaa sanat:

Et sinäkään...

Ponnistautuu epätoivon voimalla selälleen, korisee vielä hetken ja kuolee.

ÄÄNIÄ

- Hän on kuollut! Se oli hyvä!
- Kunhan saisimme kaikki kuolla . . .
- Miten sitkeähenkinen!
- Vihdoinkin hän kuoli . . .

Äänettämyys.

TOIVOTON ÄÄNI

Kunhan saisimme kaikki kuolla . . .

AGILO

kohoutuu hiukan; hänet on ruoskittu ja hänen molemmat silmänsä ovat puhkaistut; katkerasti, hampaitaan kiristellen hän sähisee.

Tappakaa minutkin . . .

Valitukset ja rukoilevat pyynnöt: vettä, vettä! ovat ainoana vastauksena.

AGILO

Rukoilen teitä . . . surmatkaa minut.

ÄÄNIÄ

- Ei ole aseita!
- Niin, millä?

AGILO

Garizo! Toverini, veljeni... muistatko, että minä kerran pelastin sinut kuolemasta... Nyt pyydän sinua: surmaa minut!

Ei vastausta.

AGILO

haparoiden epätoivoisesti käsillään.

Missä sinä olet Garizo? Vastaa! Olethan sinä elossa... kuulin äänesi... — *Valittaen* — Kaikki on minulle nyt pimeätä... minun ympärilläni on musta yö... Ja kaikki ovat minut hyljänneet — kuolemakin... Missä on Hildegard? — Niin, niin... minä muistan...

GARIZO

käheästi, raskaan liikituksen valtaamana.

Minä en voi mitään, Agilo... Minun käteni ovat kahleissa...

AGILO

epätoivoisesti.

Rodulf, surmaa sinä minut...

KARMIDES

Tappakaa hänet! Ei tätä jaksa kuunnella!

ÄÄNIÄ

- Murskatkaa hänen päänsä!
- Tukehduttakaa hänet!
- Kurista hänet, Rodulf!

RODULF

Tulee Agilon luokse; syvällä tuskalla.

Poikani. . . . poikani. . . . — *Vääntele käsiään, ja taas kuuluu vain ruoskittujen raskas, läähättävä hengitys, valitukset ja yhtämittäinen, käheä kuis-kina: vettä, vettä! Äkkiä tarttuu Rodulf kuolevaa kurkkuun; tämä ei tee vastarintaa: suu vain auke-nee ja kurkusta tunkee käheä korina. Rodulf irroit-taa otteensa, hypähtää kauhistuneena ylös ähkyen.*
En voi. . . . en voi. . . .

ÄÄNIÄ

— Tämä on kauheata!
— Odota sitten vain kuolemaa!

RODULF

kauhistuneena.

Hän on pyörtynyt. . . .

KARMIDES

Ehkä hän jo kuoleekin. . . .

GARIZO

Kantakaa pois libyalainen! Tuonne toisten kuolleitten joukkoon! — *Viittaa kidutushuoneeseen.*

VANHA NAISORJA

väsyneesti.

Mitä se hyödyttää?

Pitkä äänettämyys.

ALTHIOS

joka kauan on ollut vaiti, sanoo hiljaa, kauhulla.
Miksi meitä ei ruoskittu?

ÄÄNI

Kuinka niin?

ALTHIOS

niinkuin ei olisi kuullut kysymystä.
Miksi meitä ei ruoskittu? Mikä odottaa meitä?

ÄÄNI

Ehkä ristiinnaulitseminen.

GARIZO

Ei, Davus, Crispus ja muut riippuvat jo ristillä. — *Hetken kuluttua* — Meille keksitään jotain uutta, kauheata...

Kylmä kauhu kahlehtii heidät äänettömyydellään, ikäänkuin he nyt vasta käsittäisivät kamalan tilansa.

ALTHIOS

kauhulla.

Nyt tiedän: n ä l k ä k u o l e m a!

RODULF

Niin, niin... minä olen sen tiennyt...

GARIZO

riiuhtoen kahlehdittuja käsiään, raivolla.
 Oi kirotut! Kirotut! Kirotut!

ÄÄNIÄ

- Antakaa vettä!
- Kurkkuni palaa!
- Minä kuolen . . .

RODULF

Turhaa. Emme voi mitään . . . Meidän osamme on vain kuolema.

ARTARIK

huokaa raskaasti ja mutisee.
 Niin, kuolema . . .

Vähitellen heikkenevät valitukset ja voihkeet; vain heikosti kuuluu: vettä, vettä!

ARTARIK

pitkän äänettömyyden jälkeen tuskallisesti ja toivottomasti.

Turhaan olette te vapaudesta uneksineet . . . Emme enää koskaan näe kotimaata . . . Niitä jokia, niitä metsiä . . . niitä vihreitä metsiä . . .

Äänettömyys. Eräs kahlehdituista vain hiljaa nyyhkii.

ARTARIK

itseksseen, hiljaa ja surullisesti.

Minun pieni poikani... poikani... En näe häntä enää milloinkaan... — Särkyneellä äänellä — Oi, miten kauniit ja pehmeät olivat hänen ki-haransa...

Painaa kasvat käsiinsä ja alkaa äänettömästi itkeä. Pitkä äänettömyys. Hiljaista, toivotonta nyyh-kinää — ja tuskin kuuluvana, hentona kuiskauk-sena hiipii joidenkin kuolevien kurkusta: vettä, vettä... Tuntuu kuin huokuisi luolan pimeistä nurkista itse kuolema — niin toivotonta on kaikki.

Silloin alkaa ylhäältä kuulua huutoja, ryskettä ja taistelun jymyä, ensin heikommin, sitten kovem-min ja läheten onnettomien luolaa. Kalpeina, hen-keä pidättäen kuuntelevat orjat.

ALTHIOS

hiljaa, kauhuissaan.

Mitä... mitä? Minä murskaan pääni!

KARMIDES

riemulla.

Se on Spartacus!

Yhä lähenee jymy, hirmuisella voimalla lyö-dään oveen ja muutamien iskujen jälkeen lentää se säpäleiksi ja sisään syöksyy orjajoukon etunenässä Spartacus. Hänen roomalaismiekkansa on veressä ja hänen äänensä kaikuu sytyttävänä ja kiihkeänä.

SPARTACUS

Ylös orjat! Nouskaa! Taisteluun! Kostakaa!
Olette vapaat!

ÄÄNIÄ

hämmästyneitä, tylsiä.

— Ah!

— Onko se totta...?

— Me olemme kahleissa...

SPARTACUS

tulee nopeasti kahlehdittujen luokse, kumartuu.

— Kahleet poikki! Alasimet ja moukarit
tänne! Ja tuokaa valoa!

KARMIDES

Vihdoinkin sinä tulit, Spartacus!

SPARTACUS

Mikä ääni? Kuka? — *Lähenee Karmidesta.* —
Karmides! Sinä täällä! Ja Enomanus! Me luulimme
teidän kaatuneen!

KARMIDES

liikutuksen vallassa.

Sinä tulit kuitenkin... Onko teillä ollut
taisteluja...? Onko joukkonne suuri...?

SPARTACUS

reippaasti.

Kohta näet miten paljon meitä on... Juuri
viime yönä tuhosimme Clodiuksen joukon...

Silloin tuodaan soihtu ja kun se alkaa valaista, näkyy koko hirvittävä näytelmä kokonaisuudessaan. Spartacus on vähällä astua äskettäin kuolleen Khakun ruumiin päälle, joka makaa lattialla selällään, suu avoinna ja lasittuneet silmät tuijottaen suoraan ylös. Ja nyt, kun kidutetut näkevät, että tulijat todellakin ovat pelastajia, näyttää siltä kuin nousisivat kuolleet haudoistaan: luurangoiksi laihtuneet, raadellut ruumiit kohoavat — ruumiit, joissa elävältä näyttävät vain silmät, kuumeiset, palavat, mieltömät silmät; verentahraamat, likaiset kädet ojentuvat ja luolan täyttää jälleen tuo kamala, sekava ja tuskallinen valitusten kuoro, josta paraiten erottaa sanat: vettä, vettä, vettä! Nekin, jotka eivät enää jaksa kohota, kääntävät hiukan päätänsä ja kuiskaavat hiljaa sinertävillä huulillaan: vettä.

ÄÄNIÄ

— Mitä?

— Mitä tämä on?

SPARTACUS

Haa! Kaikki ruoskitut...

GARIZO

Ei ihan kaikki... mutta kukaan ei ole kolmeen päivään saanut ruokaa eikä vettä...

ARTARIK

Ja tuolla ovat kuolleet.

SPARTACUS

menee nopeasti peremmälle, jonne Artarik on viittänyt. Ja aivankuin saadakseen lisää kiihdykettä vihalleen, kääntää hän kahta ruumista ja tarkastaa hyvin läheltä niiden maksamaisia, raadeltuja selkiä. Tulee huukan keskemälle kasvot raivosta vääristyneinä, nostaa molemmat nyrkkinsä ilmaan ja aukaisee suunsa, ikäänkuin tahtoisi kirouksellaan hävittää maailman — mutta ei sano mitään; hetken kuluttua lausuu kolkolla läpitunkevalla äänellä, jossa kuvastuu pohjaton viha ja uhka:

Hyvä on!

Kääntyen orjajoukon puoleen, jonka on vallannut sama äänetön raivo, sanoo hän samalla, uhkaavalla äänellä

Katsokaa! Siinä ovat teidän veljenne...

Kuuluu joitakin käheitä ääniä ja kohoaa muutamia suonikkaita käsiä.

SPARTACUS

Siinä ovat veljenne... — *Havahtuen* —
Mikä täällä löyhkää?

ARTARIK

Ruumiit. Niitä on paljon enemmän tuolla toisessa luolassa.

UHKAAVIA HUUTOJA

— Voi tyranneja!

— Voi herrojammel!

- Kosto!
- Roomaan!

SPARTACUS

Hyvä on, hyvä on! Minä huomaan yhä selvemmin, että ennenkuin me voimme olla vapaina, on Rooman valta perin juurin hävitettävä maailmasta — hävitettävä kuin saastainen rutto! Heidän on hävitettävä maan päältä — tahi meidän.

ÄÄNIÄ

- Oikein, Spartacus!
- Heidät on kaikki surmattava!
- Ei armoa!

SPARTACUS

Mutta käsitättekö, että orjien pitäisi olla yksimielisiä. Koko Rooman valtakunnan orjat pitäisi saada taisteluun. Silloin olisi heidän loppunsa . . .

GARIZO

Mutta irroitakaa vihdoin nuo kirotut kahleet!

SPARTACUS

hiukan hätkähtäen.

Lausuit viisauden: Ei sanoja, vaan toimintaa! Nopeasti kahleet poikki ja tuokaa heille vettä ja ruokaa. — Ei — kantakaa heidät pois tästä hornan luolasta!

Toiset alkavat kantaa ulos valittavia haavoitettuja, toiset ottavat esiin alasimia ja moukareita, ja voimakkailla iskuilla lyödään kahleet poikki. Luolan täyttää vielä hetkeksi huumaava pauke, valitukset ja orjajoukon sekavat, vihaiset huudot, joista erottaa vain muutamia lauseita.

ÄÄNIÄ

- Minun käteni on poikki...
- Kantakaa varovammin.
- Voi tyranneja!
- He eivät tule saamaan armoa!

ARTARIK

jonka kahleet on irrotettu, nousee, ojentelee heiken jäseniään, astuu sitten Spartacuksen eteen ja sanoo aivankuin huumaantuneena.

Minä olen Artarik, germanilainen päällikkö. Minä kiitän sinua hengestäni ja näiden toisten hengestä... Suo minun tulla joukkoosi...

SPARTACUS

Kaikki, jotka tahtovat ja jaksavat tulla joukkoomme, hakekoot asevarastosta itselleen aseet. Näyttäkää asehuone!

ÄÄNIÄ

- Asehuoneeseen!
- Asehuoneeseen!

Artarik, Karmides, Enomanus ja muut poistuvat.

GARIZO

tunnustellen Agilon kättä; kolkosti.

Agilo on kuollut. — Hänen ruumiinsa vieressä vannon, etten häntä unohda!

Syöksyy ulos.

KRATINOS

juoksee innostuneena sisään.

Spartacus! Liciniuksen aarteet ovat sinun käsissäsi! Me löysimme Liciniuksen aarreaitan . . .

ÄÄNI

— Aarreaitan?

KRATINOS

Niin. Siellä on kokonaiset rökkiöt hopeisia ja kultaisia maljoja, kynttiläjalkoja ja jalokiviä . . . Siellä olivat myöskin Liciniuksen lapset piiloutuneina . . .

PAHAENTEISIÄ ÄÄNIÄ

— Ahaa!

— Tiikerin pennut!

— Lyökää ne muurinkylkeen!

SPARTACUS

Tuokaa heidät tänne!

*Kun lapset talutetaan luolaan, tulee äkkiä omi-
tuinen, painostava hiljaisuus. Lapset painautuvat
peloissaan toisiinsa. — Licinia tulee alas rappu-*

sia, seisahtuen oven ulkopuolelle. Hän on ankaran mielenliikutuksen vallassa ja nojautuu seinään, peittäen kasvonsa, ja hengittää raskaasti.

SPARTACUS

tuijottaa äänettömänä lapsiin. *Kuin leimahduksena näkee hän palavan kotinsa... puuhun naulatun isänsä... nauravan Liciniuksen — ja hänen sieramensa laajenevat... Mutta vihdoin tekee hän kädellään liikkeen, aivankuin tahtoisesti karkoittaa jonkun ilkeän, vähäpätöisen häiritsijän ja sanoo matallalla, käheällä äänellä.*

Onko Veruksen huvila kaukana tästä?

RODULF

Se on lähellä.

SPARTACUS

Hän on ainoa, joka on kohdellut hyvin orjiaan. Siellä ovat nämä lapset turvassa...

ÄÄNIÄ

- Mitä tämä on?
- Ovatko he armahtaneet meidän lapsiamme?
- Lyökää muurinkylkeen!

ERÄS NAISORJA

hurjasti.

Anna sitten takaisin minunkin lapseni!

SPARTACUS

Kuulkaa minua! He ovat julmureita, mutta ei meidän tarvitse olla samanlaisia. Emmekä me ole nousseet taisteluun lapsia vastaan. Sitäpaitsi, lapset eivät ole syyllisiä, eikä heidän surmaamisensa meitä hyödytä.

CRIXUS

Entä aarteet? Jätämmekö nekin taas?

SPARTACUS

lujasti.

Kun minut valitsitte, sanoin, ettei minkäänlaisia kulta- ja hopeaesineitä saa ottaa eikä tuoda leiriin. Ja niin kauan kun minä olen päällikkönä, noudatetaan sitä tarkalleen!

CRIXUS

Tämä olisi tavaton saalis... Licinius on kuuluisa aarteistaan...

SPARTACUS

valtavalla voimalla.

Mutta emmehän me ole hakemassa saalista! Jokaisen on aina muistettava, ettemme ole ryöstöretkellä, vaan että me taistellemme henkemme, vapautemme, elämämme puolesta! Vihollistemme päämääränä on kullan kokoaminen — mutta me tahdomme lopettaa veljiemme kärsimykset, orjuuden... Aseita ja ruokavaroja tarvitsemme,

mutta sanokaa, mitä me teemme jalokivillä, kultaisilla maljoilla ja kynttiläjaloilla? Vain eripuraisuutta ja riitaa ne toisivat keskuuteemme. Veljet! Heidän korunsa jätämme tänne!

ÄÄNIÄ

— Oikein puhut, Spartacus!

— Pitäkööt korunsa!

— Syökööt kultansa — jos he vielä tulevat syömään!

SPARTACUS

Ja sinä, Castus, viet heti nämä lapset Veruksen huvilaan.

LICINIA

joka koko ajan on jännittyneenä kuunnellut, tulee nopein, hermostunein askelin, syöksyy polvilleen syyleilemään molempia lapsia ja sopeuttaa mielenliiktuksen vallassa.

Oi Brutus... oi pieni Liviani...

SPARTACUS

hämmentyneenä.

Licina... Sinä täällä...

LICINIA

Minä kuulin kaikki... Ja minä kiitän sinua... minä kiitän sinua... Mutta mitä sinä aijot... mitä sinä tahdot... mitä sinä olet tehnyt?! Koko talomme on täynnä orjavoutien ja sotilaitten ruu-

miita, veri virtaa lattioilla kuin teurastushuoneessa
... Miksi, miksi?

SPARTACUS

He olivat tiellämme. He tahtoivat estää meitä pelastamasta veljiämme. — *Kiihtyen.* — Katso, katso mitä isäsi on tehnyt? — *Tarttuu Licinian käteen ja taluttaa hänet kidutushuoneen ovelle; Licinia seuraa aivan kuin huumaantuneena.* — Katso, nämä ihmiset ovat kidutetut kuoliaiksi sinun isäsi käskystä! — *Osoittaa Khakun ruumista.* — Katso tuota — katso hänen selkäänsä! Ja nämä muut sulki hän tänne — jätti heidät kuolemaan nälkään. Katso heitä: he ovat kuolemaisillaan ...

LICINIA

perinpohjin järkytettynä, koettaen taistella liikutustaan vastaan.

Mutta... mutta he ovat ryhtyneet kapiinaan...

SPARTACUS

innostuen.

He eivät ole tehneet muuta kuin koettaneet taistella puolestaan... Licinia! Pieni, sidottu lintukin puolustaa itseänsä, maan matonenkin nostaa päänsä vihollistansa vastaan — eikö sitten ihminen? Mutta täällä on paljon sellaisia, jotka eivät ole tehneet edes sitä! — *Liikutettuna.* — Katso noita pieniä lapsia... katso miten heidän kätensä ovat laihat, miten heidän huulensa ovat

kalpeat ja miten voimattomina huohottavat heidän pienet rintansa... He eivät ole kolmeen päivään saaneet ruokaa! Ajattele, että sinun veljesi ja sisaresi olisivat heidän sijassaan, ja sano sitten olisiko väärin, jos tulisin heidät pelastamaan?

LICINIA

kokonaan tuskan ja liikutuksen vallassa.

En voi... en ymmärrä... Oi, Spartacus!
— *Peittää kasvonsa käsillään ja on vähällä kaatua. Spartacus tarttuu häneen, pitäen häntä sylissään.* —

SPARTACUS

hellästi.

Licina... Sinäkin tarvitset vielä turvaa...

LICINIA

irtautuu Spartacuksen syleilystä aivankuin heräten ja sanoo itseksensä tuskallisesti.

— Oi, mitä... mitä minä olen tehnyt!... Ei, ei... — *Kääntyen Spartacukseen* — Minä kiitän sinua vielä kerran... mutta minä en tarvitse sinun suojelustasi... Minä en tahdo...

SPARTACUS

Vai niin... Sinä et tahdo... — Castus, saata hänetkin Veruksen huvilaan! —

LICINIA

keskeyttää.

Sinne minä en mene! Mutta usko minua: sinulle ja joukoillesi käy vielä huonosti! Isäni... hän ei vielä tiedä... Odota...

Poistuu nopeasti.

SPARTACUS

Licina! Älä poistu! — *Aikoo juosta Licinian jälkeen, mutta pysähtyy äkkiä.* — Ei, älkää estäkö häntä! Antaa hänen nyt mennä — hän ei kuitenkaan pääse käsistäni! Koko Rooman valtakunnassa, koko maailmassa ei tule olemaan soppea, mihin hän voisi minulta piiloutua. — Ja nyt Roomaan!

ÄÄNIÄ

- Roomaan! Roomaan!
- Mihin panemme kuolleet?
- Niin, kuolleet?
- Jätämme tänne...

CRIXUS

kiihkeästi.

Kuulkaa! Valmistakaamme heidän kunniakseen sellainen rovio, että riittää — tämä palatsi! Sitä et ainakaan aikone kieltää, Spartacus?

HUUTOJA

- Hyvä! Hyvä!

- Antaa mennä tuhaksi!
— Menköön tuhkana taivaalle!

CRIXUS

Eikö niin, Spartacus?

SPARTACUS

epäroï hetken, mutta huomattuaan joukon kiihkeän mielialan, myöntyy.

Samantekevä! Mutta aseet ja ruokavarat pois. Ja muistakaa: ei muuta kuin aseet ja ruokavarat!

Meluten alkavat he koota kaikenlaista rojua, joille kaadetaan öljyä. Sisään tulee Artarik, Karmides ja muut roomalaisten ylimysten varustuksissa.

ARTARIK

villillä riemulla.

Nyt olemme valmiit!

GARIZO

kiihkeästi.

Missä on Licinius? Eikö kukaan tiedä, missä Licinius on?

KRATINOS

Sanoivat hänen eilen lähteneen Roomaan.

GARIZO

Vahinko! Olisin tahtonut nähdä hänen sydänverensä!

ÄÄNIÄ

- Oikein puhut!
- Hän olisi sen satakertaisesti ansainnut!
- Odota poikani...

ARTARIK

Se on minun tehtäväni, Garizo!

SPARTACUS

Ei kinasteluja! Nyt on aika lähteä kohti Roomaa!

Orjat alkavat kiireesti poistua, melu ja uhkaavat huudot täyttävät luolan.

CRIXUS

uhkaavasti.

Heidän verensä pitää virtoina vuotaman!

ÄÄNIÄ

- Roomaan!
- Voi ylimyksiä!
- Voi tyranneja!
- Roomaan!

SPARTACUS

luo omituisen katseen ympärilleen: mustiin seiniin, kahlepalasiin, kuolleihin, jotka viruvat lattialla niin liikkumattomina ja hiljaisina... Samassa alkaa ulkopuolelta kuulua orjain laulun hurja, uhmaava

sävel. Hänen silmänsä välähtävät ja hän kysyy matalalla äänellä.

Onko kaikki valmiina, Karmides?

KARMIDES

palava soihtu kädessä.

On.

SPARTACUS

Sytytä!

Karmides sytyttää, liekit leimahtavat... Ja kauempaa, yli laulun ja melun kuuluu voimakkaita, uhkaavia huutoja:

Roomaan! Roomaan!

Esirippu.

NELJAS NAYTOS

Suuri, pitkulainen, loistava marmorisali, jonka kummallakin puolella on useita ovia; oikeanpuoleiset johtavat palatsin sisäsuojiin, vasemmat kylpyhuoneisiin ja keittiöön. Seinustoilla on kuvapatsaita, sei-niä ja pylväitä koristavat köynnökset ja lukemattomat lamput. Kukkia on tavattoman paljon, ja perällä pääoven kohdalla, mistä leveät portaat johtavat alas-päin, on kokonainen pikku viidakko harvinaisia itämaisia kasveja ja niiden takaa kohoaa ilmaan kirkas, korkea, punertava vesisuihku. Kukkien tuoksu, suihkukaivon solina ja kaiken ylitse lankeava vaaleanpunainen, ihana valo saa aikaan hurmaa-van tunnelman.

On paraillaan loistavat kemut, jotka palatsin omistaja Marcellus on pannut toimeen roomalaiselle ylhäisölle. Noin kuusikymmentä kevyesti puettua miestä ja naista loikoo ruususeppeleet hiuksillaan hienoilla makuusohvilla suuren, matalan pöydän ym-pärillä. Juhlaa on jatkunut jo kauan, koska useat vieraat näyttävät humaltuneilta. Jonkun harvinaisen ruokalajin syönti on juuri lopetettu.

MARCELLUS

viitaten orjan luokseen.

Pois ruuat! Ja uutta viiniä. Falernolaista.

Orjat alkavat kiireesti kantaa pois ruokia. Toiset tuovat viiniä.

ANICIUS

tavattoman lihava, suurivatsainen ylimys, joka ulkonäöltään vaikuttaa humoristisesti.

Ystävät! Varmaankaan eivät jumalat ole tietäneet, että minä joudun usein olemaan Marcelluksen pidoissa. Jos se olisi ollut heillä tiedossa, olisivat he lahjoittaneet minulle useamman vatsan.

FULVIUS

osoittaen Aniciuksen vatsaa.

Minusta tuntuu kuin tuo yksinkin riittäisi!
Naurua.

TRASEAS

Minä puolestani uskoisin sen riittävän vaikka norsulle.

FULVIUS

Se riittääkin hänelle. Sinun uskosi, ystäväni, ei siis ole turha!

Naurua.

ANICIUS

Sinun kielesi on kyllä terävä tänään ja ansaitsisit kultakolikon, mutta sinun suusi on aivan liian suuri, koskapa minun vatsani — joka tässä on havaittu melkoisen suureksi — mahtuu sinun suuhusi! — *Naurua.* — Mutta mitä alussa sanoin Marcelluksen pidoista . . .

FULVIUS
keskeyttäen.

Mitä Marcelluksen pitoihin tulee, niin tietää koko Rooma, että siellä ovat ruokalajit ja viinit harvinaisimpia, mitä kuolevaiset voivat koskaan saada. Mutta salli minun, oi ystäväni, epäillä että olisit siinä määrässä jumalien suosikki kuin itse arvelet.

JUOPUNUT ÄÄNI

Älkää puhuko jumalista ja heidän suosios-
taan! Jumalia olemme me!

CRASSUS

kookasvartaloinen, kaunis ja ylpeä; puhuu kovalla, itsetietoisella äänellä.

Se on totta! Mitä liikuttavat meitä jumalat! Tärkeämpää olisi tietää, mitä kaikkea tänä iltana saamme nähdä ja kuulla. Marcellus on tunnettu kekseliäisyydestään ja hienosta maustaan.

FULVIUS

Hän on saanut itse jumalilta tämän lahjan.

MARCELLUS

nousten.

Minä kiitän teitä, ystäväni, näistä ansaitsemattomista ylistyksistä. — Hän viittaa ja samalla alkaa oikealta esirippujen takaa kuulua soittoa. Kappale on reipas, täynnä elämää ja intohimoa.

Soiton kuluessa ovat useimmat ääneti, kuuluu vain epäselvää puheensorinaa ja yksityisiä huudahduksia. Kun soitto on tauonnut, kuuluu kättentaputuksia.

ÄÄNI

Täällä tahtoisin olla aina . . .

POMPONIA

kiihkeännäköinen, kaunis nainen.

Mutta sanokaa, ystävät, onko totta, että orjakapina on puhjennut?

FULVIUS

Totta se on, mutta miksi sitä kysyt, valti-jattareni?

POMPONIA

Sentähden, että nuo koirat tietysti ryöstävät maatilani, niinkuin viimeisenkin orjakapinan aikana!

LICINIUS

ylimielisesti.

Joutavia!

VERUS

Älä sano joutavia! Asema on vakava.

LICINIUS

Joutavia! Mitä heidän kapinansa sitten merkitsee!

ANICIUS

Onkohan Spartacus jo saatu kiinni?

LICINIUS

En vielä ole saanut siitä tietoa, mutta ei hän kauan voi piiloittautua. Clodiuksella on siksi suuri ylivoima, että hänen täytyy joukkoineen pian joutua kiinni. — *Kevyesti*. — Mutta te ette kai tiedä, että meillä oli toinenkin kapina?

ÄÄNIÄ

- Koska?
- Kapina, miksi et sinä ole kertonut?
- Kerro, milloin, miten?

LICINIUS

Se oli samana yönä kun gladiaattoritkin karkasivat. Heitin muutamia niistä ergastulumiin, ja kun orjavouti jälkeinpäin meni sinne, hyökkäsivät orjat hänen kimppuunsa ja löivät puolikuo-
liaaksi.

ANICIUS

Entä sitten?

LICINIUS

Minä tulin sotilaitten kanssa paikalle ja tein leikistä lyhyen lopun. Osa ripustettiin heti ristille, osa tuli ruoskituksi — ja minä vakuutan, perinpohjin, — ja kolmas osa, nimittäin kiihottajat, istuvat nyt kahleissa samassa luolassa kuolleitten ja kuolevien kanssa.

ANICIUS

Ripeästi toimittu! Miten aijot menetellä
jälelläolevien kanssa?

LICINIUS

julmasti hymyillen.

Luulen, että annan heidän olla siellä.

VERUS

kauhulla.

Annat heidän kuolla nälkään.

LICINIUS

kylmästi.

Aivan niin!

ÄÄNIÄ

- Se on oikein niille koirille!
- Oikein, Licinius!
- Ankara menettelytapa on paras.

ANICIUS

Antaa heidän nyt kapinoida siellä tarpeekseen — kuolleitten kanssa — *Naurua.* — Pieni vahinko sinulle tosin tulee . . .

LICINIUS

keskeyttäen.

Joutavia! Orjathan ovat nykyään halpoja. Ja pääasia on että tuollaiset yritykset tulevat perinpohjin kukistetuiksi.

VERUS

Se on liian julmaa kohtelua! Se on väärin!

LICINIUS

jäätävällä kylmyydellä.

Ne olivat minun orjiani. Tämän asian ei pitäisi liikuttaa muita!

VERUS

kiihtyen.

Se ei ole yksin sinun asiiasi, Licinius! Nuo kapinat syntyvät juuri sentähden, että kohtelemme orjiamme tavattoman raa'sti ja julmasti. Meidän pitäisi ajatella, että hekin sentään ovat ihmisiä...

Hänet keskeyttävät ivalliset ja vihastuneet

HUUDOT

- Ihmisiä!
- Orjat ihmisiä?
- Verus on tullut hulluksi!
- Kuulkaa, kuulkaa!

FULVIUS

kumartaen sirosti naisille.

Anteeksi, jalot naiset, että minun täytyy vai-
vata teidän ihanasti punehtuneita korvianne niin
sopimattomilla puheilla kuin orjista puhuminen on.
Mutta tämä ystäväni pakottaa minut siihen. —
Tyyneästi. — Siis luvallasi, Verus: miten olet hank-
kinut orjasi?

VERUS

hieman hämmästyen.

Minä olen ne . . . ostanut.

FULVIUS

Ja mitä olet maksanut kappaleelta?

VERUS

Monella tavalla . . . Neljästä denarista ylöspäin . . . Mutta miksi sitä kysyt?

FULVIUS

Tahdon vain osoittaa miten väitteesi pitävät paikkansa. — No niin. Sinä ostat orjasi neljällä denarilla ja aasisi samalla hinnalla. Salli minun siis kysyä: pidätkö aasitkin veljinäsi? — *Yleinen nauru.* —

CRASSUS

yhä nauraen.

Pidä hyvänäsi! Sinä sait hyvin!

ANICIUS

Se oli oikein sinulle!

VERUS

suuttuneena.

Te tukahdutatte tämän kysymyksen naurulla, mutta se ei ole oikein. Ja miten voit sinä, Fulvius, tehdä moisen vertauksen? Tiedäthän, että orji-

emme joukossa on eri kansojen parahistoa ja päälliköitä. Ja ...

FULVIUS

Salli minun keskeyttää sinut, äläkä pahastu, jos sanon että lörpöttelet. Sanoppa: k u k a t e k i s i t y ö t, jos sinun ajatukseksi toteutettaisiin? Onko sinulla itselläsi halua ryhtyä siivoamaan atriumisi lattiaa, jauhamaan viljaa ja puhdistamaan aasejasi lannasta?

Yleinen nauru.

HUUTOJA

- Hyvin sanottu!
- Oikein, Fulvius!
- Täällä on hupaista!
- Mitä orjat meitä liikuttavat?

VERUS

epävarmasti.

Voisihan palkata ...

FULVIUS

Palkata! Miksi palkkaisit ketään, kun saat orjia neljällä denarilla?

CRASSUS

Oikein!

ANICIUS

leikillisesti.

Minä juon nyt kuolemattoman runoilijamme, Fulviuksen maljan. Ja jos joku tahtoo tehdä

sen minun kanssani, niin minä en kiellä! — *Naurua ja huutoja: Hyvä, hyvä! — Juovat nauraen.*

FULVIUS

kohottaen maljansa Aniciusta kohti.

Minä juon sinun maljasi, oi kuolematon Baccus!

VERUS

kiihkeästi.

Kuulkaa minua hetkinen! Minun mielestäni olisi pitänyt ainakin kohdella heitä vähemmän julmasti, ettei syntyisi tuollaisia kapinoita. Meidän käy lopulta huonosti — muistakaa vain, miten suunnattoman paljon orjia on ...

TRASEAS

Sallikaa minunkin sanoa mielipiteeni. Päätelmiin nähden olen samalla kannalla kuin Verus, mutta en voi yhtyä hänen perusteluihinsa. Väärin — julmaa — ihmisiä! Kautta Polluxin! Mikä on oikein, mikä väärin? Enkä, totta vie, tahdo väitellä, ovatko he ihmisiä. Jos ovat, niin se on heidän asiansa — jos eivät ole, on sekin minulle samantekevä. Mutta minusta on r u m a a kohdella orjia, niinkuin meillä on tapana. Vai onko todellakin kaunista kuunnella voihketta ja ruoskanläiskettä ja katsella, miten laihat orjat vääntelehtivät verisin seljin piinapenkissä ja ulvovat kuin germanilaiset sudet? Hyi! — Mieluummin kuuntelen heidän nauruaan ja näen, että he ovat

hyvinvoipia. Silloin he ovat siedettävämpiä — ja rauhallisempia.

ANICIUS

harmistuen.

Sinähän puhut kuin kreikkalainen!

CRASSUS

Oikein sanoit, Anicius! Tuo on kreikkalaisuutta, jota Roomassa ei tarvita!

TRASEAS

Miksi ei roomalainen saisi elää kauniisti? Ja orjiin nähden se olisi turvallisempaakin... Sitäpaitsi, muistakaa vain Sicilian viimeistä orjakapinaa! Älkää unohtako miten paljon täytyi uhrata väkeä sen kukistamiseen.

LICINIUS

kiivaasti.

Kautta Jupiterin! Minä sanon teille, että nuo orjakapinat, joihin Traseas vetoaa, ovat syntyneet juuri sentähden että on kohdeltu orjia liian lievästi! »Orjan täytyy joko olla työssä tai maata», — sanoo Cato. Ja ruoskaa väliaikoina, sanon minä! — *Hymyillen.* — No niin! Tuon viimeisen kapinan jälkeen ei ruoskia ole paljon säästetty ja nykyään ovat orjat siksi masennettuja, että mitään suurempaa orjakapinaa ei voi syntyä. Ja pienemmät joukot kyllä legioonat hajoittavat!

ANICIUS

Se on tietty!

VERUS

Älkää olko niin kovin varmoja... Kyllä asia pitäisi ottaa vakavalta kannalta silloin, kun heillä on sellainen johtaja kuin Spartacus.

TRASEAS

Kautta Castorin! Siinä on maailman paras miekkailija! Kun näkee hänen jäntevän ruumiinsa areenalla, hänen äärettömän kevyet ja salamanopeat liikkeensä, luulisi hänet noidaksi!

POMPONIA

heikumallisesti.

Ah! Hänen notkea vartalonsa! Hänen jääkylmät kasvonsa ja hehkuvat silmänsä — niitä ei voi unohtaa!

ANICIUS

katsoen merkitsevästi Pomponiaan.

Minä en lainkaan ihmettele, vaikka Rooman naiset ovatkin häneen hullaantuneet.

POMPONIA

ja useat muut naiset.

- Te liioittelette!
- Se ei ole totta!

FULVIUS

On myönnettävä, että siinä on todellakin miekkailija . . .

CRASSUS

keskeyttää äkäisesti.

Kaikissa tapauksissa pitäisi hänet pian saada vaarattomaksi, sillä hän on pahin roisto koko Rooman valtakunnassa!

LICINIUS

Clodius kyllä pitää huolen siitä, että hän tulee vangituksi!

CRASSUS

yhä kiihtyen.

Mutta jos nuo kirotut orjat uskaltavat ryhtyä kapinaan näillä seuduilla, niin minä vannon kautta Mars'in, että ripustan ristille jok'ainoan! Niin Spartacuksen kuin muutkin!

JUOPUNEITA ÄÄNIÄ

— Älä vanno!

CRASSUS

huutaa raivoisasti.

Vannon!

ANICIUS

lepytellen.

Ei mitään ikävyyksiä — juokaamme ja iloitaamme!

MARCELLUS

Orjat! Uutta viiniä!

Orjat kiirehtivät ottamaan entisiä maljoja pois. Eräs vanha orja sattuu hieman koskettamaan vaatteillaan kiihtynyttä, puolijuopunutta Crassusta. Tämä sieppaa raskaan maljan ja iskee orjaa päähän karkaisten.

CRASSUS

Älä koske minuun, koira! — Orja kaatuu heikosti huudahtaen lattialle. — Naurua.

HUUTOJA

— Mitä se löysi!
— Kas, kuin keikahti.

LICINIUS

Kas tuota orjat tarvitsevat!

ANICIUS

Nouse ylös, vanha nauta! — Naurua.

Orjat kantavat liikkumattoman ruumiin pois.

VERUS

harmistuneena.

Mitä tuo nyt hyödytti?

TRASEAS

ironisesti.

Kas, miten maku saattaa olla erilainen! Minusta tuo vanha orja hienoine piirteineen oli kau-

nis, seisossaan edessäni kaatamassa viiniä maljaani. Ja Crassus pitää enemmän kuolleesta!

CRASSUS

tekee huolettoman kädenliikkeen.

MARCELLUS

nauraen.

Sinä löit kuoliaaksi minun parhaan juomalaskijani! Maksoin siitä sata denaria — hän oli kreikkalainen.

CRASSUS

huolettomasti.

Joutavia! Minä kyllä maksan sen sinulle, vaikka hän olisi ollut itse Baccuksen juomanlaskija!

Naurua.

Silloin ilmestyy eräälle kaukaisimmalle sivuovelle laiha, nuori orja. Hänen kasvonsa ovat mielenliikutuksesta ja vihasta kalpeat ja hän katsoo hetken mässäävää, nauravaa joukkoa mustilla, palavilla silmillään ja huutaa raivoisasti.

NUORI ORJA

Voi teitä, tyrannit! Te murhasitte äitini, veljeni, isäni — mutta minä iloitse n! Te kaikki saatte kohta saman kohtalon!

Suunnaton hämmästys. Joku nousee ylös, ja

MARCELLUS

karjasee keskeyttäen.

Mitä, orja!

NUORI ORJA

Haa! Minä voisin tappaa teistä muutamia, minä voisin sanoa paljon — mutta minä en tee sitä! Kohta tulevat tuhannet ja sanovat! Katsokaa!

Sieppaa poveltaan tikarin ja painaa sen kamalasti nauraen molemmin käsin rintaansa; kaatuu ras- kaasti marmorilattialle ja jää siihen liikkumattomana makaamaan — tikarinvarren töröttäessä hänen rin- nastaan.

Syntyy tavaton hälinä. Useat syöksähtävät ylös ja naiset kirkuvat, yli muun melun kuuluu hämmästyneitä ja raivokkaita

HUUTOJA

- Mitä tämä on!
- Mitä tämä on, Marcellus?
- Kuinka orja saa puhua noin?
- Ruoskikaa kaikki orjat!
- Silpokaa heidät!
- Ristille orjat!
- Ristille!
- Ristille!

MARCELLUS

Miksi tämä hälinä? Sehän oli vain orja! — Orjille. — Orjat! Viekää tuo pois!

Seinustalla on joukko pelästyneen, epäröivän näköisiä orjia. Kun he eivät tarpeekst nopeasti lähde liikkeelle, syöksähtää

MARCELLUS

seisoalleen ja karjasee raivoisasti.

Kuuletteko te koirat? — *Viittaa ruumista.* —

Pois!

Orjat kantavat pois ruumiin.

ÄÄNI

pidätetyllä kauhulla.

Onko kukaan orja vielä koskaan noin..?

MARCELLUS

keskeyttäen ylenkatseellisesti.

Oh, nehän surmaavat itsiään jok'ainoa päivä!

Ja kaikilla keinoilla!

ÄÄNI

kauhulla.

Ei, minä tarkoitan puhunut! Kuinka orja saa ja voi puhua noin..? Onkohan jotain tulossa..? Jos ne orjat...

ANICIUS

keskeyttää vihaisena, joka tekee hänet yhä koomillisemmaksi.

Kautta kaikkien kuolemattomien jumalien! Täällä ei puhuta muusta kuin orjista — aivankuin

maailmassa ei enää olisikaan muuta kuin likaisia, rupisia, haisevia orjia!

Jotkut nauravat, kuuluu muutamia puolijouppuneita

ÄÄNIÄ

— Oikein, Anicius!

CRASSUS

Minä olen samaa mieltä kuin Anicius. — *Ylpeästi.* — Me olemme kukistaneet Karthagon, meidän legionamme ovat valloittaneet koko maailman... Kaikki maailman kansat kumartuvat Rooman edessä. — Mitä voi meille silloin tuollainen likainen, nälkäinen roskajoukko!

LICINIUS

ivaten.

Ja jumalat olkoot kiitetyt siitä, että metsät ovat täynnä kauniita puita, joista tulee sangen vahvoja ristinpuita — ja ruoskia valmistavat orjat itse!

ÄÄNIÄ

— Oikein, Licinius!

— Mitä he meille voivat!

— Me ripustamme heidät ristille!

MARCELLUS

Tahdon vielä huomauttaa, että tuo nähtävästi oli tullut hulluksi... eivätkä he meille mi-

tään mahda! Ystävät! Älkää antako näiden pikuseikkujen häiritä iloamme. — Miksi soitto vaikeenee? — *Polkasee koturnillaan lattiaan.* — Soittoa!

HERMOSTUNEITA ÄÄNIÄ

— Soittoa!

— Soittoa, niin, soittoa!

Esiripun takaa alkaa hätäinen, katkonainen soitto — tuntuu, etteivät kaikki soittajat ota alussa siihen osaa. Kappale, jota soitetaan harvassa tahdissa, on olevinaan hurjan iloinen, ja todellakin: siinä on paljon iloa, mutta siinä piilee myöskin mykkä, epämääräinen kauhu, jota noilla iloisilla äänillä koetetaan peittää. Erityisen kamalia ovat puusoittimien äänet: ne ulvovat, valittavat ja kiemurtelevat ympäri huonetta kuin vihaiset käärmeet . . .

MARCELLUS

soiton aikana, vihaisesti.

Kirotut elukat, kun häiritsivät kemuja! — *Uhkaavasti.* — Minä kyllä ne opetan — huomenna! Nyt ei enää mitään ikävää. Viiniä orjat! Tuokaa uutta viiniä!

ÄÄNIÄ

— Viiniä!

— Tänne viiniä!

— Juokaamme ja iloitkaamme!

— Viiniä — siinä elämä!

Juovat ahnaasti. Yhä useammat alkavat olla täydessä humalassa.

ANICIUS

Kas Aurelia, miten pelästy! Traseas, etkö saa punaa uudelleen hänen poskilleen? Olisinpa minä nuorempi...

Kaikki räjähtävät nauramaan, vaikkei sukkeluus ole mikään naurettava: he tahtovat naurulla salata levottomuutensa, jota ei edes päihtymys voi estää. — Aurelia painaa päänsä alas.

CRASSUS

Fulvius, oi runoilija, lausuppa joku runo tai satiiri tämän illan tapahtumista.

ANICIUS

Niin, sinun tilapäisrunosi ovat sattuvia...

ÄÄNIÄ

— Lausu, lausu!

FULVIUS

nousee horjuvin jaloin, ojentaa kätensä kuin vaatien hiljaisuutta, ja joku huutaa

— Lopettakaa soitto!

TRASEAS

Ei, soittakaa paremmin! Fulvius lausukoon soiton säestyksellä.

FULVIUS

*juopuneen äänellä, kieli hiukan kangertaen, juh-
lallisesti.*

Kuohuos viini,
sä parahin nesteistä maan!
Hehkuos nainen
sä jumalten lahja vaan!
Nyt Rooman mies,
sä johtaos ties
suloniityille Baccuksen!
Elä Rooman mies!
Mut kuolkohot orjat . . .

HUUTOJA

- Ei enää orjista!
- Hyvä! Hyvä!
- Se ei ollut johdonmukainen!

Fulvius rötkähtää raskaasti sohvalle.

- Sinä olet humalassa, Fulvius!
- Mitä te johdonmukaisuudesta! Iloitkaamme!
- Iloitkaamme!

Kun soitto on loppunut, nousee

MARCELLUS

lausuen.

Minulla on onni näyttää teille tänään maailman väkevimpäin painijoiden kamppailu: teille

tunnetun voittamattoman roomalaisen Valerianuksen ja germanilaisen Asatorin. Orjat! — Viittaa orjille.

Ilmoitus otetaan vastaan kättentaputuksin ja hyväksymishuudoin ja orjat levittävät nopeasti suihkukaiwon ja pöydän väliselle tilalle (vasemmalle) maton.

Marcelluksen viittauksesta alkaa reipas, juhlallinen marssi ja sisään astuu kaksi painijaa. He ovat muuten alastomat paitsi vyötäiset ovat peitetyt. Ja kun he seisovat kumpikin puolellaan kädet ristissä rinnalla, luulisi näkevänsä kaksi eri taiteilijan veistämää Hercules-patsasta. — Kuuluu hermostuneita ja kiihkeitä

HUUDAHDUKSIA

- Mitkä lihakset!
- Roomalainen voittaa!
- Barbaari voittaa!

MARCELLUS

Alkakaa!

Huomaa helposti, että jättiläiskokoinen germanilainen on voimakkaampi, mutta sen korvaa taasen roomalaisen suurempi taito. Katsojat seuraavat henkeä pidättäen ja vain joskus kuuluu huutoja: Nujerra barbaarin niska! Barbaari voittaa! — Germanilainen tekee hurjia otteita rautaisilla käsi-

varsillaan ja he näyttävät toisinaan pyörivän ilmassa — mutta aina pelastuu roomalainen ja vihdoin hän salamannopealla liikkeellä lyö vastustajansa maahan, niin että tämä menee milt'ei tainnoksiin. Voittaja asettaa jalkansa voitettun rinnalle ja vieraat puhkeavat myrskyisiin kättentapuksiin ja

HUUTOIHIN

- Valerianus, hyvä!
- Kautta Herculeen, siinä on painija!
- Roomalainen!
- Se oli taistelu!

Voitettu nousee ja molemmat painijat poistuvat suosionosotusten kaikuessa; orjat korjaavat kiireesti maton.

ÄÄNIÄ

- Barbaarin täytyi nujertua!
- Ei kukaan voi Valerianusta vastustaa!
- Enkö sanonut, että roomalainen voittaa!

ANICIUS

hykerrellen käsiään.

Minä olen vallan ihastunut! Mitä mahtaa isäntämme nyt meille tarjota?

ÄÄNIÄ

- Niin, arvatkaa!

MARCELLUS

hymyillen.

Minä en sano mitään. Odottakaa . . . Viiniä!

Syntyy iloinen juopuneiden hälinä, josta eroittaa vain joitakin katkonaisia

HUUDAHDUKSIA

- Minä olen utelias . . .
- Sanokaa, ystävät . . .
- Jumalien nimessä . . .

*Taas tuodaan uutta viiniä, vieraat käyttävät sitä runsaasti hyväkseen ja kaikki, paitsi Verus, Traseas ja muutamat muut, ovat humalassa.**Silloin alkaa hillitty, salaperäinen soitto ja sisään liitelee kuusi kuvankaunista syyrialaista tyttöä. Ainoana verhonaan on heillä vyötäisillä vihreät, harvat harsot.**Lievää hälinää, pidätettyjä, ihastuneita*

HUUDAHDUKSIA

- Ah!
- Mitkä vartalot!

*Hiljaisuus.**Ensin tanssivat liihotellen, haaveellisesti, sulavasti. Pian kuitenkin kiihtyy soitto ja tanssi käy yhä vilkkaammaksi ja kiihkeämmäksi ja tanssijat-taret säestävät liikkeitään kiihkein huudahduksin.*

Lopulta pysähtyvät kaikki kuin yhdestä iskusta, jääden kuvapatsaina seisomaan sorjaan asentoon, toinen käsi kohotettuna.

Hurja suosionosotusten myrsky: kättentaputukset, huudot ja sekava hälinä täyttää salin; sen yli eroittaa hurmaantuneita

HUUDAHDUKSIA

- Mikä sirous!
- Mitkä vartalog!
- Tämä on ihanaa!
- Jumalallista!

Jotkut suutelevat vierellään lepääviä naisia... Tanssijattaret aikovat kauniissa järjestyksessä poistua, mutta silloin kuuluu kiihkeitä

HUUTOJA

- Älkää poistuko!
- Jääkää!
- Älkää jättäkö meitä!

Ja yhtä iloisina, aivankuin olisivat odottaneet juuri tätä, kääntyvät tanssijattaret takaisin ja rientävät heitä odottaviin, avoimiin syliin.

Juomingit käyvät yhä hurjemmiksi ja irstaamiksi. Orjat kantavat yhä uutta viiniä ja humaltuminen on korkeimmillaan. Miehet lähentelevät naisia irstaasti ja useimmat näistä istuvat miesten

sylissä kiihkeinä . . . Ja yhtäkkiä alkaa katosta sataa punaisia ruusuja . . . Puheensorina käy yhä sekavammaksi, nauru, hälinä ja ihastushuudot täytävät ilman; selvemmin kuuluu vain muutamia

HUUDAHDUKSIA

- Ah, ruusuja!
- Tämä on jumalallista!
- Viiniä, orjat!
- Ruusuja, ruusuja!
- Viiniä, viiniä!

FULVIUS

nojautuen vieressään loikovan nuoren ylimysnaisen puoleen.

Valtijattareni! Jumalattareni! Minä rakastan sinua! Tule syliini . . .

Tyttö täyttää hänen pyyntönsä ja hän suutelee tätä kiihkoisesti huulille; kuiskuttelevat hiljaa keskenään ja katoavat kädet toistensa vyötäisillä esi-ripun taakse.

ÄÄNI

He lähtivät Afroditen helmaan . . .

ANICIUS

Hän suokoon heille kaikki antimensa . . .

Naurua.

POMPONIA

Oh, miten täällä on kuuma!

LICINIUS

Riisu itsesi!

POMPONIA

Sen teenkin, kautta Venuksen valkeiden polvien!

CRASSUS

Mikset omiesi...?

Naurua.

ANICIUS

Kuuleppa, ihana Pomponia! Eiköhän Licinius voisi sinua jäähdyttää...

Naurua.

HUUTOJA

- Se on totta!
- Kysy häneltä!

POMPONIA

nousee hieman horjuen ja sanoo, teeskennellen vihostusta.

Minä en siedä teidän leikkiänne! — *Menee oikealle. Licinius nousee ja seuraa häntä.*

Naurua, melua; eroittaa seuraavia

HUUDAHDUKSIA

- Sopiva tekosyy, kautta Polluxin!
- He tekivät oikein!
- Se on parasta elämässä!

- Elämä on lyhyt!
— Viiniä! Viiniä!

Muutammat ylimykset poistuvat oikealle kädet tanssijattarien vyötäisillä ja eräs heistä sanoo juopuneella äänellä.

YLIMYS

Minä menen jäähdyttämään itseäni...

Naurua.

Eräs lihava ylimys, joka koko illan on ahkerasti juonut, huutaa.

YLIMYS

Viiniä! Antakaa minun kylpeä viinissä! Orjat! Kuuletteko te, siat? Minä tahdon viinikylpyyn! Siat... — *Nostaa kätensä ja vierähtää pöydän alle.*

ANICIUS

Hän on itse sika!

TRASEAS

Ainakin hänen ulkomuotonsa muistuttaa sinua!

Naurua.

MARCELLUS

myöskin juopuneena.

Orjat! Tuokaa taas ruokia pöytään! Ja soittoa!

ÄÄNIÄ

- Hyvä! Hyvä!
- Elämä on iloa!
- Valehtelet!
- Iloitkaamme!

Silloin avautuu pääovi ja sisään syöksyy Licinia; hän on aivan hengästynyt ja kalpea ja hänen tukkansa on epäjärjestyksessä.

LICINIA

viimeisillä voimillaan.

Spartacus tulee!

Vaipuu eräälle sohvalle.

Sanoma vaikuttaa kuin salaman isku. Kuuluu muutamia kirkaisuja ja muutamat ylimykset rientävät horjuen tarjoamaan Licinialle viiniä. Huoltuminen on kuitenkin niin yleinen, että kun ensi pelästys on mennyt ohi, niin häntä ei uskota

ÄÄNIÄ

tylsää, hämmästyneitä.

- Spartacus!
- Spartacus! Se on mahdotonta!

MARCELLUS

Clodiushan on paraillaan vangitsemassa Spartacusta!

LICINIA

toipuen.

Clodius on kaatunut ja hänen joukkonsa lyöty...

ÄÄNIÄ

— Mahdotonta!

— Sinä olet uneksinut!

LICINIA

Se on liiankin totta! Mutta missä on isäni?

JUOPUNUT ÄÄNI

Hän kyllä tulee kun ehti...

Naurua.

LICINIA

kiihtyen.

Te nauratte! Aijotteko jäädä tänne orjien surmattaviksi? Eikö kukaan lähde Roomaan... ilmoittamaan senaatille kapinasta... hakemaan apua...?

Hälinää.

CRASSUS

Oliko orjien joukko lukuisa?

LICINIA

Heitä on paljon — tuhansittain...

ANICIUS

juopuneella äänellä.

No, Crassus! Sinä äsken vannoit kautta Mars'in, että ristiinnaulitset kaikki kapinoitsevat orjat. Tee se siis jumalien nimessä!

LICINIA

hermostuneesti.

Niin. Tee se, Crassus! Hanki itsellesi valtuudet senaatilta . . . Kerää legioonat ja kukista orjat!

CRASSUS

kiihkeästi kuiskaten.

Tahdotko sinä?

LICINIA

kuiskaten itseksensä.

Minun kotini palaa — He ovat sen sytyttäneet . . .

CRASSUS

nousee hiukan selvinneenä ja huutaa ylpeästi.

Roomalaiset! Kuulkaa minua! Minä vannoin äsken, ja maailma ei tule milloinkaan sanomaan, että Marcus Crassus on rikkonut valansa! Minä teen mitä lupasin. — *Kääntyen Liciniaan.* — Ja minä teen sen kaksinkertaisella innolla, kun minä samalla saan täyttää sinun tahtosi, oi jumalallinen Licinia!

ANICIUS

leikillisesti.

Kuin Curtius olisin minä valmis syöksymään Manalaan, jos minua odottaisi niin suloinen palkinto kuin sinua — sinä Fortunan lempipoika! Sillä tiedä, että Licinia on sinun palkkiosi!

Naurua.

Licinia punastuu ja painaa hämillään päänsä alas.

CRASSUS

Siitä puhumme sitten kun viimeinenkin kapi-noitseva orja on kaatunut tahi riippuu ristillä. Hyvästi siihen asti! Hyvästi Licinia!

Poistuu.

ÄÄNIÄ

- Minä tulen myöskin!
- Odota, Crassus...
- Nytkö hän jo lähti?
- Älkää lähtekö! Juokaamme!
- Mutta jos orjat tulevat tänne...

ANICIUS

Miksi ne tänne tulisivat..?

VERUS

Voitko tietää, Licinia, minne päin ne lähtivät sieltä?

LICINIA

vieläkin hämmentyneenä ja avuttomana.

En . . . en . . . Ah, niin . . . Minä kuulin huutoja: Roomaan, Roomaan!

ANICIUS

Tämä on kaukana tiestä . . . Juokaamme siis rauhassa! Licinian malja!

Juovat nauraan ja meluten.

LICINIA

aivan menehtyen; puhjeten itkuun.

Sanokaa vihdoin . . . missä on isäni . . . Missä on isäni . . . ?

ÄÄNIÄ

— Licinius! Licinius!

LICINIUS

ilmestyen eräälle sivuovelle; äreästi.

Mikä hätänä? — *Huomaa Licinian.* — Licinia! Miksi olet täällä?

LICINIA

Meidän talomme on liekeissä . . .

LICINIUS

Mitä sanot? Kuinka? Kuka?

LICINIA

Spartacus . . .

LICINIUS

Missä ovat Brutus ja Livia?

LICINIA

He ovat turvassa . . . Veruksen huvilassa . . .

VERUS

Minun huvilassani?

LICINIUS

Kuka heidät sinne lähetti?

LICINIA

Spartacus . . .

ÄÄNIÄ

— Tuo rosvoko?

— Sinä olet sairas!

— Se on mahdotonta!

LICINIA

Hän sen teki . . . Hän aikoi minutkin lähettää sinne, mutta pääsin ulos ja karkasin ratsastaen tänne . . .

ANICIUS

juopuneena.

Tehköön mitä tahansa, hän on kaikissa tapauksissa saastainen orja . . . koira!

LICINIA
tulistuen.

Älä parjaa! On hän ainakin parempi kuin sinä!

Yleinen hämmästys.

HUUTOJA

- Mitä tämä on!
- Hän on rakastunut orjaan!
- Se on sittenkin totta mitä puhutaan...

LICINIUS
ankarasti.

Sinä unohdat itsesi! Sinä unohdat, että...
että... — Sanoitko että talomme palaa?

LICINIA
syvän mielenliikutuksen vallassa.

Menkää ulos niin te näette miten eteläinen
taivaanranta punoittaa... Se on kotimme, joka
vielä palaa...

LICINIUS

Näenkö minä unta? — *Raivolla* — Oh, roistot!
Rosvot! Heidät pitäisi nylkeä elävältä!

ÄÄNIÄ

- Kirottu orjat!
- Ristille!

Vihaista melua.

Yht'äkkiä vaikenevat kaikki kuin yhteisestä sopimuksesta. Ensin ei kuulu muuta kuin sama hurjaniloinen, remuava musiikki, jonka takana piiloutuu epämääräinen kauhu... Mutta kun kuuntelee tarkemmin, kuulee omituisen äänen, aivankuin kaukaisen, myrskyävän meren pauhun: sen synnyttävät lukemattomien jalkojen töminä ja raivokkaat, epämääräiset huudot.

ERÄS YLIMYS

syöksyy ylös ja kuiskaa kauhulla.

Orjat! Nyt ne tulevat...

MARCELLUS

Sulkekaa kaikki ovet ja portti...

HÄTÄÄNTYNEITÄ ÄÄNIÄ

— Sulkekaa ovet!

— Sulkekaa ovet!

VERUS

Sallikaa minun mennä tarkastamaan.

Poistuu.

ÄÄNIÄ

— Tehkää se! Menkää!

— Marcellus, mitä tämä on?

— Miten selität tämän, Marcellus?

ANICIUS

Minä luulin tulevani juhlaan...

MARCELLUS

Odottakaa, ei tässä mitään hätää ole...

ANICIUS

Selitä sitten, ystäväni, mitä merkitsee tuo hornanmeteli sinun porttisi edessä?

JUOPUNEET ÄÄNET

- Kautta Jupiterin parran, selitä!
— Minä vaadin selitystä!

Meteli ulkona alkaa kuulua yhä selvemmin. Verus palaa kalpeana, kaikki vaikenevat ja katsovat odottavana häneen.

VERUS

hillitysti.

Tiedättekö, mikä siellä on?

ÄÄNIÄ

kuiskaavia.

- Sano, sano!
— Mitä siellä on?

VERUS

samoin kuin ennen.

Siellä odottaa k u o l e m a.

ÄÄNIÄ

kauhistuneita, suuttuneita, juopuneita.

- Se on mahdotonta!

- Sinä lasket leikkiä!
- Mitä tarkoitat?
- Selitä . . .

VERUS

Suunnaton orjajoukko on piirittänyt palatsin. Ne ovat pian täällä . . . Kun katsoin alas, tuntui minusta, että kuolema on ottanut suunnattoman, tuhatpäisen käärmeen muodon ja makaa kiemurassa rakennuksen ympärillä, odottaen milloin saa nielaista . . .

ÄÄNET

keskeyttäen.

- Oi jumalat!
- Sinä liioittelet!
- Onko se totta!
- Onko se mahdollista?
- Mitä he tahtovat?
- Me olemme hukassa!
- Oi jumalat!

MARCELLUS

Nyt ymmärrän: orjani ovat vieneet sanan noille kapinoitsijoille. Sentähden se äsken puhui tuhansista . . . — *Huutaa.* — Orjat! — *Ei vastusta.* — Karanneet . . .

YLIMYS

pöydän alla, nostaen päätään.

Mi . . . mitä tämä merkitsee?

ÄÄNIÄ

Orjat ovat piirittäneet talon.

YLIMYS

huutaen.

Mitä? Orjat? Kuinka ne uskaltavat?!

KATKERA ÄÄNI

Menkää kysymään niiltä!

POMPONIA

Mitä ne tahtovat?

VERUS

järkytettynä.

Tuosta kamalasta metelistä eroitin vain yhden ainoan sanan: kuolema.

NAISÄÄNI

hermostuneesti, vaikeroiden.

Minä en tahdo! Minä en tahdo...

KATKERA ÄÄNI

Mene puhumaan siitä orjille!

MARCELLUS

Älkää ilkkuko!

VERUS

Te nauroitte äsken, ette tahtoneet kuulla minua... Mitä nyt arvelette?

MARCELLUS

raivostuen.

Sinä onnettomuuden korppi! Rohkenetko pilkata?

VERUS

En minä pilkkaa. Huomautan vain, että tämä on oma syy me! Ja miten voisin pilkata: odottaahan minua sama kohtalo kuin teitkin . . .

HERMOSTUNUT NAISÄÄNI

miltei itkien.

Ei enää tarvita ruusuja . . . Lopettakaa! Lopettakaa, Marcellus . . .

MARCELLUS

huutaa ylös.

Lopettakaa! — *Ruusuja sataa edelleen.* — Orjat! Kuuletteko te kirotut! Lakatkaa!

Äänettömäksi vastaukseksi alkaa ruusuja sataa yhä tiheämpään.

MARCELLUS

huutaen raivoisasti.

Lakatkaa! Lakatkaa! — Ah, minä ymmärän . . .

Silloin alkaa entisen melun lisäksi kuulua harvaa, mahtavaa jyskettä: orjat särkevät muurinmurti-

mella porttia. Useat syöksähtävät istuimiltaan kalpeina ja jotkut naiset alkavat hermostuneesti parkua.

KAUHISTUNEITA ÄÄNIÄ

- Nyt ne särkevät porttia!
- Me olemme hukassa!
- Mitä on tehtävä?
- Paetkaamme!

Fulvius ja muutamat muut ylimykset ilmestyvät naisineen puolialastomina esiripun takaa, kysyvä, suuttunut ilme kasvoillaan.

FULVIUS

Mitä tämä on? Mitä merkitsee tuo jyske?

ÄÄNIÄ

yht'aikaa.

- Talo on piiritetty!
- Orjat ovat piirittäneet talon!
- Paetkaamme!

VERUS

Myöhäistä. Jo äsken oli meidät kokonaan ympäröity!

ÄÄNIÄ

- Jumalat! Mitä on tehtävä?
- Portti on luja!
- Ei kestä!
- Jumalat! jumalat!

ANICIUS

suuttuneena.

Minä luulin tulevani juhlaan, mutta tämä taitaa muuttua teurastushuoneeksi... Miksei täällä ollut vartijaväkeä?

POMPONIA

suunniltaan pelosta.

Oi, pyytäkää heiltä armoa...

LICINIUS

Häpeä! Orjilta armoa? Oletko sinä roomalainen? Käykäämme aseihin ja kuolkaamme kuin roomalaiset!

VERUS

Mitä hyödyttää nyt aseet? Mene katsomaan, miten paljon heitä on.

ANICIUS

katkerasti.

Istukaamme ja juokaamme! Kuolkaamme kuin roomalaiset!

JUOPUNEET ÄÄNET

— Juokaamme! Juokaamme!

VERUS

Te mielettömät!

Ryskyen särkyä portti ja niinkuin patonsa särkenyt hyökyaalto alkaa tuo mahtava pauhu lä-

hetä. Soitto lakkaa — ainoastaan huilunsoittaja jatkaa kauheata, valittavaa säveltään, aivankuin olisi menettänyt järkensä. Ja samalla alkaa lähestyvä orjajoukko laulun, jonka sävelessä kuvastuu ääretön voima, uhka ja hurjuus.

ORJAIN LAULU

Kirottu olkoon Rooman maa ja mahti,
jok' orjalaumain verta joi!

Jo sortuu vallit vankat, kaatuu vahti —
käy koston myrsky, salamo!

Kalskuu kalvat,
särkyy salvat!

Keihästäin
eteenpäin!

Nouskaa orjat ruoskan alta,
syöskää maahan Rooman valta!

Näin sorjempi on seistä surman suussa
kuin alla orjan kohtalon!

Ja vaikka päättyis tiemme ristinpuussa,
Niin vapaa, vapaa tiemme on!

Kalskuu kalvat,
särkyy salvat!

Keihästäin
eteenpäin!

Nouskaa orjat ruoskan alta,
Syöskää maahan Rooman valta!

*Laulun aikana ovat kaikki aivankuin lamaan-
tuneina; kuuluu joitakin käheitä kuiskauksia, toi-*

set pyyhkivät hikeä otsiltaan ja muutamien katse harhailee kuin apua etsien — ja hiljalleen, taukoamatta sataa punaisia ruusuja . . . Mutta kun laulun loppupoljennot jymähtävät kuin muurinsärkijän iskut ja yht'aikaa viimeisen sanan kanssa palatsin ulko-oveen todella tärähtää muurinmurtaja, niin silloin on heidän voimansa lopussa: jotkut tukkivat korvansa, pari naista kaatuu kirkaisten lattialle ja koko joukko pakenee sisähuoneisiin horjuen, kaatuillen ja mielettömästi kirkuen. Eroittaa vain muutamia huudahduksia.

POMPONIA

Takertuen epätoivoisesti Liciniuksen käsivarteen.

Pelasta minut . . . Pelasta minut . . .!

LICINIUS

itsekin tuon joukkokauhun valtaamana.

Sinä olet mieletön, Pomponia . . . No tule, minä vien sinut pois täältä . . . pois täältä!

HUUTOJA

— Missä aseet?

— Se on turhaa!

— Sammuttakaa tulet . . .

— Oi jumalat! Pelastakaa minut!

TRASEAS

joka Licinian ja Veruksen kanssa on jäänyt paikalleen.

Pysähtykää! Oletteko te roomalaisia?! Minäkin olen varma, että meidän on nyt lähdettävä Haadekseen, mutta pitääkö sinne mennä tuollaisella kiireellä...?

LICINIA

Oi, te pelkurit! Pelkurit! Tuollainen ei olisi koskaan Spartacus!

Vain kolme iskua kestää ulko-ovi ja silloin jyrähtää muurinmurtaja palatsin oveen, niin että koko rakennus vapisee. Räiskyen lentää toinen ovenpuolisko säpäleiksi ja hirveällä vauhdilla syöksyy sisään suihkun ja harvinaisten kukkien lomitse tavattoman paksusta hirrestä tehty oinaanpää, kymmenien jättiläiskokoisten orjasotilaiden työntämänä.

SPARTACUS

astuu sisään, sanoen ulkonaolijoille käskevästi.

Pysähtykää!

Äänettömänä ja synkkänä astelee hän miekka kädessä sisälläolijoita kohti. Kun hän huomaa putoilevat ruusut, nostaa hän katseensa ylös ja silloin alkaa hänen kohdallaan sataa entistä tiheämpään ruusuja. Näistä välittämättä tulee hän Licinian luokse ja silmäilee häntä omituisin, selittämättömin katsein.

TRASEAS

kiduttavan äänettömyyden jälkeen.

Mitä tahdot, ystäväni?

Spartacus ei vastaa.

TRASEAS

koettaen saada äänensä kevyeksi.

Jos olet aikonut tulla juhlaan, niin salli minun huomauttaa, että olet valinnut sopimattoman puvun... Ja vaikka miekka areenalla on miltei välttämätön, niin juhlaan on meillä tapana tulla ilman... — *Keskeyttää, sillä Spartacus kääntää häneen jääkylmän katseensa.*

VERUS

hermostuneesti.

Sano vihdoin, mitä tahdot!

SPARTACUS

syvällä, läpätunkevalla äänellä.

Olen kuullut sinun sanoneen, että orjatkin ovat ihmisiä. Ja kun sellainen mielipide on kovin harvinainen Roomassa, niin... en sinulta tahdo mitään. Saat siis poistua. Mene heti.

Verus nousee ikäänkuin hypnotisoituna ja lähtee ovea kohti.

SPARTACUS

astuu pari askelta ovea kohden, sanoen ovella seisoville.

Menkään hän rauhassa! — *Kääntyen Traseakseen.* — Sinutkin tunnen ja sentähden saat mennä.

TRASEAS

voimatta enää säilyttää tyyneyttään, nousee, lausuen ylpeällä kiihkeydellä.

Suo minun huomauttaa, että olet erehtynyt! Sinä et vielä ole mikään käskijä! Minäkö tottelisin sinua!? Jos minä ja muutamat muut nyt kaatuvat, mitä siitä! — tiedä, että vielä seisoo Rooma! Samalla sanon sinulle, minä vannon kautta Haadeksen varjojen! — etten milloinkaan tule tarvitsemaan sinun armoasi!

SPARTACUS

kylmästi.

Kuten tahdot.

Ulkona odottavan joukon melu alkaa kiihtyä ja salin oville ilmestyy muutamia pelästyneen näköisiä ylimyksiä.

LICINIA

värisevällä äänellä.

Mitä sinä aijot . . . — *Kun Spartacus ei vastaa, jatkaa vähitellen kiihtyen.* — Mitä sinä aijot tehdä? Minä pyydän sinua, Spartacus: lopeta tämä kapina, luovu väärältä tieltäsi, ja minä olen varma, että sinä saat vielä anteeksi . . . Älä saata itseäsi turmioon! Minä pyydän sitä, Spartacus . . .

SPARTACUS

kiihkeästi kuiskaten.

Licinia! Nyt minä en enää ole orja . . . Seuraa minua!

LICINIA

Mitä sinä uskallat puhua! Sinä... sinä olet juuri polttanut kotini! Sinä, joka...

SPARTACUS

yhä kiihtyen.

Ihana Licinia! Minä rakastan sinua! — *Helästi ja rajusti.* — Päivät ja yöt ikävöin sinua... Jokaisen hetken, jokaisen silmänräpäyksen, joka vierii ijäisyyteen, ajattelen vain sinua, Licinia! — *Kuiskaten* — Tule mukaani ja minä jätän kaikki, kaikki! Menemme kotimaahani ja elämme siellä onnellisina... Siellä...

TRASEAS

keskeyttää hänet, lennättäen pilkasta ja vihasta välähtävän katseen Liciniaan, joka aivankuin huumantuneena on kuunnellut Spartacusta.

Kuunteleeko Liciniuksen tytär orjan puhetta!

LICINIA

hätkähtää kuin olisi saanut ruoskaniskun.

SPARTACUS

Orjan! — *Paljastaa raivon vallassa miekkansa ja astelee nopein, äänettömin askelin Traseaksen eteen. Ankaralla tahdonponnistuksella hillitsee hän kuitenkin itsensä ja sanoo hiljaa, käheästi ja uhkaavasti.*

Mene... mene pois täältä!

TRASEAS

tarttuu maljaan; halveksivasti.

Minä olen roomalainen! Mene komentamaan
kirkuvaa roskajoukkoasi — koira!

Nauraa ärsyttävästi.

SPARTACUS

*tuijottaa Traseasta hetken pelottavin katsein ja lä-
vistää hänet salamannopeasti miekallaan.*

TRASEAS

kaatuu raskaasti, kuiskaten.

Hyvästi Rooma!

LICINIA

kuiskaten kauhistuneena.

Sinä kurja . . . mitä teit . . . ?

SPARTACUS

läheten Liciniaa, hurjasti.

Minä rakastan sinua! Minä tahdon sinut!
Minä vien sinut täältä!

LICINIA

Tahdot minut . . . ? Viet minut . . . ? Sinä!
Orja — rosvo — kapinoitsija!

SPARTACUS

*peräytyy, kalpenee, seisoo hetken aivankuin jähmet-
tyneenä.*

Käheästi.

Niinkö . . . Niinkö . . . Niinkö . . . ?

LICINIA

yhä kiihtyen.

Niin! Minä vihaan sinua! Minä vihaan sinua! Ennemmin kuolen kuin seuraan sinua! Jo sinun nimesi kaiku on minulle kauhistus . . .

SPARTACUS

kuolonkalpeana, oudolla äänellä.

Jo riittää! Hyvä on! Tämä oli minulle tarpeen! Nyt minä en enää unhota minne kuulun! Minä vannon kautta isäni muiston, etten lepää, ennenkuin koko sinun kirottu sukusi on Haadeksessa! — sinun Roomasi raunioina! — *Astuu kii-vaasti ovea kohti huutaen orjille* — Älkää päästäkö täältä ketään elävänä! — *Kääntyy herran, sinkauttaen Licinialle läpätunkevat, kolkot sanat* — Sinä yksin saat jäädä näkemään . . . — Ja älköön tästä kirotusta palatsista jääkö kiveä kiven päälle!

Ulkona kiihtyy melu huumaavaksi pauhuksi, joka jatkuvasti kasvaa.

LICINIA

sopertaen hätääntyneenä.

Spartacus . . . Minä sanoin väärin . . .

Spartacus ei kuule.

SPARTACUS

huutaa kaameasti.

Tyrannit! Tulkaa ulos loukoistanne! Nyt on tilinteon päivä!

Ja heti tämän jälkeen kuuluu valtavan pauhun ja räiskeen ylitse peräkkäin tavattoman voimakkaina ja uhkaavina Crixuksen ja Artarik'in huudot

CRIXUS

Kuolema ylimyksille!

ARTARIK

Kuolema tyranneille!

ORJAJOUKKO

Kuolema! Kuolema! Kuolema!

FULVIUS

joka on ilmestynyt muutamien ylimysten seurassa eräälle ovelle, kuiskaa kauhuissaan.

Nyt on kaikki hukassa...

LICINIA

Spartacus... Spartacus! Mitä sinä teet...?
Mitä sinä teet...?

Vaipuu itkien maahan.

Toinenkin ovenpuolisko repäistään auki, ja leveästä oviaukosta näkyy alempana, tulipalon punertavassa kajastuksessa määrätön, raivokas, asetettu orjajoukko.

Esirippu.

VIIDES NÄYTÖS

Spartacuksen suuri telttä.

Takaa, teltan katoksen yläpuolelta, näkyvät puiden latvat nuoresta, harvasta metsästä, ja vielä taampaa näkyy metsäinen, korkea kukkula. Ulkopuolella vasemmalla on orjasotilaiden leiri ja sieltä kuuluu toisinaan hälinää, puheensorinaa ja aseiden kalsketta.

Spartacus loikoo leijonantaljalla, nojaten päätänsä käteensä. Hänen kasvonsa näyttävät hetken kauniilta ja uneksivilta ja hänen silmänsä tuijottavat jonnekin kauas... Hän muistaa kotimaansa, äitinsä... Hän huokaa raskaasti ja hänen ilmeensä muuttuu surulliseksi ja synkäksi. Pitkän äänettömyyden jälkeen kuiskaa hän tuskallisesti:

— Äiti... missä sinä olet? — Ei, ei!

Hän syöksyy ylös ja kävelee usean kerran ympäri telttä, istuuuutuu jakkaralle ja tuijottaa yhteen paikkaan epätoivoisin katsein.

— Missä ovat minun pienet, pienet sisareni... äitini? Lävistikö heidät roomalaisen keihään kärki... Vai...

Äänettömyys.

Hän nousee koko pituuteensa ja hänen silmänsä välähtävät sietämättömän teräviksi, kun hän uhkaavasti hammasta purren sähköittää:

— Missä he ovat?

Ja taas hän astelee kauan notkein, äänettömin askelin — aivankuin lujaan rautahäkkiin sulettu peto. Istuu ja painaa kasvot käsiinsä, mutisten kolkosti:

— Miksi minä en saata unohtaa . . . unohtaa . . . unohtaa . . .

Äänettömyys.

Ulkoa alkaa kuulua hälinää ja sisään astuu reippaasti

ARTARIK

sotavarustukset yllään, ojentaen kätensä Spartacukselle.

Terve, Spartacus!

SPARTACUS

hyppähtää seisalleen ja astuu tulijaa vastaan. Hän on taas kylmä, äänessä vain salattu kiihko.

No mitä? Saavutitko heidät?

ARTARIK

Tietysti! He olivat leiriytyneet Petelian luokse, siinä heidät yllätimme kolme päivää sitten . . .

SPARTACUS
keskeyttäen.

Miten kävi?

ARTARIK

Taistelu oli lyhyt, sillä me hyökkäsimme äkki-
arvaamatta ja hurjasti. Legioonat joutuivat heti
epäjärjestykseen ja me murskasimme heidät jokea
vastaan. Ainoastaan pieni joukko, Quintius etu-
nenässä pysyi horjumattomana, asettuen selin erästä
kukkulaa vastaan, kunnes minä gladiaattorien
kanssa hyökkäsin... No, siitä ei ole enempää
sanottavaa...

SPARTACUS
jännittyneenä.

Entä Quintius?

ARTARIK

Niin, hänen kanssaan jouduin itse vastatusten;
hän hyökkäsi kimppuuni kuin hullu koira huutaen:
kuole orja! Hän iskikin kilpeni miltei halki; siep-
pasin kuitenkin eräältä mieheltämme toisen kil-
ven, ja leikki loppui siten, että upotin miekkani
hänen kurkkuunsa.

SPARTACUS

Hyvä! Hyvin tehty!

Kääntyy ovelle ja huutaa — Kratinos! — *Ja kun
nuori orjasoturi astuu sisään, kysyy hän* — Eikö
Karmides ole vielä tullut?

KRATINOS

Ei ole!

SPARTACUS

huolestuneena.

Missä hän viipyy? Hän lähti jo eilen ottamaan selkoa roomalaisarmeijan asemasta. Eiväthän vain ole saaneet häntä kiinni..?

ARTARIK

Roomalaisarmeija, sanoit? Mutta sehän on hajalla, tuhottuna...

SPARTACUS

Mutta tosiasia kuitenkin on, että roomalaisarmeija, suurempi kuin milloinkaan ennen, on meitä uhkaamassa.

ARTARIK

hämmästyneenä.

Uhkaamassa..? Kaikki jumalat! Mutta näinhän itse miten koko ääretön kenttä oli täynnä roomalaisruumiita, siinä missä lävitse murtauduimme...

SPARTACUS

Sen jälkeen kun sinä lähdit ajamaan Quintiusta takaa, on paljon muuttunut. Tänä aamuna sain juuri tiedon, että pohjoisesta marssii paraillaan kimppeumme kokonainen konsuliarmeija Pompeijuksen johdolla.

ARTARIK

keskeyttää hämmästyneenä.

Konsuliarmeija . . .

SPARTACUS

Niin. Eikä siinä kyllin. Aasiasta on meritse saapunut suuri armeija Luculluksen johdolla ja Crassus on taas saanut paljon lisäväkeä ja koonnut uudestaan joukkonsa — ja nämä molemmat armeijat ovat nyt yhtyneet.

ARTARIK

Onko tämä kaikki mahdollista?

SPARTACUS

Kaikki on totta. Ja tämä jättiläisarmeija on edennyt tännepäin; Karmides on pienen joukon kanssa ottamassa juuri selvää sen nykyisestä asemasta.

ARTARIK

uhkamielisesti.

Tulkoot sitten! Saman kohtalon saavat kuin muutkin!

SPARTACUS

kuin itseksensä.

Niin . . .

ARTARIK

Mitä? Etkö luota voittoomme?

SPARTACUS

Kyllä luotankin, mutta enemmän epäilen . . . Katsohan, meitä vastassa on mahtava Rooma, jolla on ehtymättömät varat, loppumattomat joukot, — Rooma, joka koko maailman rikkaudet imee itsellensä, kaikki omistaa, kaikki määrää . . . — *Masentuneena* — Ja meillä! Siitä asti kun laivamiehet meidät pettivät, on leirissämme valinnut ankara puute, ja minä pelkään, että meille tulee todellinen nälänhätä — kun nuo kirotot petturit kaiken lisäksi ryöstivät viljavarastomme rannikoilla . . . Oi, jospa vain olisimme päässeet Siciliaan, niinkuin aijoimme — silloin olisimme olleet turvassa.

ARTARIK

Mutta jospa saamme taas Crassuksen kuormaston!

SPARTACUS

Niinpä kyllä. Mutta pahinta on se, että nälkä ei ole tullut yksin. — *Hillityllä raivolla* — Aivan kuin kavalat pedot hiipivät joukkoomme toivottomuus, kateus, eripuraisuus . . . Entä viime taistelu? — Tosin heitä kaatui kauheasti, kuten sanoit, mutta se oli sittenkin meille tappio. Meidänhän täytyi murtautua lävitse, muuten olisimme olleet auttamattomasti hukassa. Ja tiedäthän, miten paljon meiltä sinne kentälle jäi . . .

ARTARIK

Tiedän, tiedän, mutta meitä on vieläkin paljon!

SPARTACUS

innostuen.

Se on totta! Jospa vain kaikki orjat olisivat yksimielisiä! Ajattele, että kaikki, k a i k k i orjat nousisivat kapinaan! Mikä suunnaton voima! Rooman — koko maailman me murskaisimme! — Mutta he eivät ymmärrä... Aternum'in orjakaan eivät yhtyneet meihin, vaikka kehoitin ja lähetin sanan voitoistamme...

KRATINOS

astuu sisään; Spartacukselle.

Täällä on eräs roomalaisnainen, joka tahtoo tavata sinua.

SPARTACUS

hämmästyen.

Roomalaisnainen? Kuka? Minkälainen?

KRATINOS

Ylimysnainen, nuori, kaunis...

SPARTACUS

Käske sisään!

ARTARIK

Minä poistun.

Artarik ja Kratinos poistuvat. Verho avautuu ja jumalallisen kauniina, arkana ja hentona astuu sisään Licinia. Spartacus seisoo tuijottaen häneen kauan äänettömänä.

LICINIA

kuiskaa äänellä, jossa kuvastuu pelko ja levottomuus.

Spartacus . . .

SPARTACUS

kylmällä, verhotulla äänellä.

Minä se olen. Mitä tahdot? — Kun tyttö ei vastaa, lisää hän hetken kuluttua, koettaen saada äänensä ankaraksi. — Miksi olet tullut? Minähän säästin sinut silloin kerran.

LICINIA

painaa päänsä alas äänettömänä.

SPARTACUS

järkähtämättömänä.

Miksi olet tullut? Vastaa.

LICINIA

seisoo äänettömänä ja katsahtaa Spartacukseen kuin rukoillen; hänen huulensa värähtelevät ja hänen jalkansa miltei horjuvat.

SPARTACUS

lähenee askeleen ja sanoo hellästi.

Mikset vastaa . . ? Minkätähden tulit . . . Licinia?

LICINIA

*taistellen heikkouttaan vastaan, sanoo vihdoin aivan-
kuin ponnistaen.*

Minä tulin sinun luoksesi... tahtoisin puhua kanssasi... tahtoisin neuvotella, keskustella... etkö mitenkään voisi lopettaa tätä kauheata, hyödyttöntä taistelua...?

SPARTACUS

muuttuen heti kylmäksi ja pilkalliseksi.

Sepä ystävällisesti sinulta, että olet vaivautunut tänne asti pyyntöinesi! Mutta eikö olisi ollut parempi, että olisit mennyt Crassuksen luo — hän tietysti lopettaisi heti taistelun, jos vain pyytäisit! Onhan hän sinulle niin läheinen... Minä olen kuullut...

LICINIA

tuntien itsensä heikoksi Spartacuksen pilkan ja varmuuden edessä.

Se ei ole totta...

SPARTACUS

Se asia ei kyllä kuulu minulle. Mutta mikä on saattanut sinut, ihana Licinia, tähän ystävälliseen toimeen? Minkätähden olet juuri sinä tullut?

LICINIA

epäröiden.

Minä... minä tahtoisin, että luopuisit... että... niin — minä tahdon pelastaa sinut!

SPARTACUS

murhaavalla ivalla.

Mikä suurenmoinen kunnia minulle! Mutta sano minulle: mistä päivästä lähtien on »orja, rosvo ja kapinoitsija» tullut Rooman ihanimman ja ylistetyimmän tyttären huolenpidon esineeksi?

LICINIA

tuskallisesti.

Ah, sinä et ole enää entinen Spartacus...

SPARTACUS

kiihtyen.

En, kautta Zeuksen! En! Minä en ole sama, jota sinä sait mielin määrin häpäistä! Minä olen senjälkeen oppinut jotain roomalaisilta! — *Muuttuen taas pilkalliseksi.* — Mutta etkö pelkää saastuttavasi itseäsi täällä — orjien seassa..!

LICINIA

kuohuen.

Sinä... sinä pilkkaat minua! Sano, eikö minulla ole syytä vihata sinua enemmän kuin ketään maailmassa! Sinä — omaisteni, ystäväini surmaaja! Sinä — kotini hävittäjä! Sinä — veljeni, isäni murhaaja...

SPARTACUS

Miksi siis olet tullut? Olisit pysynyt siellä palatseissa... pidoissa!

LICINIA

En olisi koskaan voinut uskoa, että sinä puhut noin minulle... — *Purskahtaa itkuun.*

SPARTACUS

kokonaan muuttuneella äänellä.

Suo minulle anteeksi, Licinia. Ja sallitko, että kerron sinulle erään tarinan... niin sinä ymmärrät minua hiukan ja huomaat, kuinka mahdoton sinun pyyntösi on. Istu tähän, Licinia.

LICINIA

istuu kuiskaten.

Kerro...

SPARTACUS

Kaukana Traakiassa oli kerran viidentoista vuotias poika. Eräänä päivänä palasi hän isänsä kanssa pitkältä metsästysretkeltä vuoristosta, ja kun he lähenivät kotiaan, paloi se hirveänä roviona: vihollinen oli sillä aikaa hyökännyt kylään... Hänen veljensä makasi rinta lävistettynä, ja juuri kun he saapuivat paikalle, heitettiin hänet vielä elävänä liekkeihin... Isä tahtoi syöksyä pelastamaan poikaansa, mutta hänet estettiin; ylivoima oli liian suuri, hänet lyötiin maahan ja nauraen käski nuori vihollispäällikkö naulata hänet suureen tammeen... — *Muistonsa valtaamana* — Licinia! Tuo poika makasi sidottuna vieressä ja näki miten paksut rautanaulat lyötiin niin että luut

rouskuivat isän jalkojen ja käsien lävitse . . . noiden käsien, jotka olivat häntä kantaneet ja hyväilleet . . . Hän näki rakkaalta otsalta vierivät hikihelmet, näki miten huulet värisivät ja muuttuivat sinisenkalpeiksi . . . huulet, joita hän lukeuttomia kertoja oli suudellut . . . Ja kaiken aikaa raikui hänen korvissaan vihollisten pilkka- nauru! — Äitiään ja pieniä sisariaan ei hän enää milloinkaan nähnyt, sillä hänet vietiin heti kauas — orjaksi — *Äänettömyys*. — Tiedätkö, ketä nuo viholliset olivat?

LICINIA

hiljaa, kalpeana.

En . . .

SPARTACUS

raskaasti.

Ne olivat roomalaisia — ja poika, josta kerroin, seisoo nyt edessäsi.

LICINIA

peittäen kasvonsa.

Jumalat . . . Jumalat . . .

SPARTACUS

Tiedätkö, Licinia, mikä oli päällikön nimi, joka johti sitä roomalaisjoukkoa?

LICINIA

sopertaen.

Kuinka minä sen tietäisin . . .

SPARTACUS

kolkosti.

Marcus Licinius — sinun isäsi.

LICINIA

kirkasee ja on vähällä mennä tainnoksiin.

Ah! Spartacus... lopeta...! Lopeta vihdoinkin...

SPARTACUS

pitkän äänettömyyden jälkeen, synkästi.

Sinä päivänä minä vannoin kostavani. Ymmärrätkö sinä nyt, Licinia?

LICINIA

*epätoivon kiihkeydellä.*Eikö sinun kostosi määrä sitten milloinkaan täyty? Kahdeksan roomalaisarmeijaa olet sinä maahan hakkauttanut... Ja muistatko, miten Po-joen taistelun jälkeen pakotit vangiksi joutuneet ylimykset taistelemaan keskenään kuin gladiaattorit — orja-armeijan katsellessa... — *Värähtäen.* — Siellä kaatui minunkin veljeni...

SPARTACUS

Se juhla vietettiin Crixuksen ja hänen tuhansien tovereittensa kuoleman kostamiseksi.

LICINIA

Niin... sinulla on syytä... Mutta eikö nyt jo riitä kosta...? Spartacus... minä tahdon

korvata sinulle kaikki... sovittaa kaikki... —
Etkö sinä jo voi unohtaa, Spartacus?

SPARTACUS

katkerasti.

Unohtaa... unohtaa! Mutta ajattele: siitä päivästä on kulunut vasta kymmenen vuotta! Ja vaikka omasta puolestani unohtaisinkin, niin en voi unohtaa toisten puolesta. — *Kiihtyen.* — Minä en unohda, että kotimaani hävitettiin — minä en unohda niitä kymmeniätuhansia orjia, veljiäni — kuuletko, veljiäni! — jotka ovat kuolleet piinapenkissä ja ristillä täällä kirotus Roomassa! — Sinä olet kaksi kertaa pyytänyt minun lopettamaan taistelun — mutta miten minä voisin sen lopettaa, kun Rooman ylimystö on kauhealla sorrollaan sen synnyttänyt! Ei! Nyt on taistelu elämästä ja kuolemasta; täällä on tuhansia, joilla on edessä vain kuolema — ja minä olen yksi heistä.

LICINIA

Turhaan sinä taistelet Spartacus. He eivät ansaitse sinun uskollisuuttasi. Kuule, mitä ilmoitan sinulle: nuo sinun veljesi ovat valmiit sinut pettämään...

SPARTACUS

säpsähtäen.

Mitä sanot?

LICINIA

He pettävät sinut!

SPARTACUS

Se ei ole totta!

LICINIA

Minä näytän sinulle, että se on totta! — Katso tätä kirjettä, jossa Enomanus suorastaan myynyt! Jossa hän sitoutuu avustamaan vangitsemistasi sillä ehdolla, että hän itse saa täydellisen anteeksiannon.

SPARTACUS

ottaa Licinialta kirjeen ja lukee kalveten; pitkän äänettömyyden jälkeen mutisee kuin itsekseen.

Enomanus... Enomanus! Mitä olen minä sinulle tehnyt...?

LICINIA

Vieläkö sinä nytkin tahdot taistella heidän kanssaan?

SPARTACUS

nousten koko pituuteensa, väkevästi.

Niin! Minä tahdon taistella! Minä tahdon taistella loppuun asti! Ja vaikka minun täytyisi taistella yksin — vaikka kaikki muut minut hylkäisivät, niin on yksi, joka ei hylkää — k u o l e m ä.

Äänettömyys.

SPARTACUS

Licinialle, joka katsoo häntä ihailleen; epäilevästi.

Mistä olet saanut tämän kirjeen?

Licinia joutuu hämilleen ja aukaisee jo suunsa vastataksaan, mutta silloin syöksyy sisään Garizo hengästyneenä ja kiihtyneenä.

GARIZO

Minun täytyi heti tulla sisään . . . Me olemme hukassa, Spartacus!

SPARTACUS

Hukassa . . . Miten niin . . . ?

GARIZO

Tiedä, että ne viisikymmentätuhatta miestä, jotka sinä Gannicuksen, Castuksen ja minun johdolla määräsit oikealle sivustalle, ovat melkein kaikki jättäneet paikkansa!

SPARTACUS

Minkätähden . . . ?

GARIZO

He tahtovat ryhtyä taisteluun omin neuvoin . . . Gannicus ja Castus valittiin johtajiksi — sinä et enää kelpaa! — *Kuohuissaan.* — Ja voitko ajatella mistä syystä? Niin, sinä et uskalla ryhtyä taisteluun — sinä aina vain peräydyt — sinä olet pelkuri!

SPARTACUS

vavahtaen kuin olisi saanut voimakkaan iskun.

Pelkuri... sanoivatko he niin...?

GARIZO

Sanoivat...

SPARTACUS

Pelkuri — pelkuri... Täytyykö minun vielä sekini kuulla...? Ja nuo miesparat... he menevät suoraan surman suuhun... Pelkuri! Miksi... miksi...?

GARIZO

lohduttaen.

Sinne jäivät kuitenkin vielä gallialaiset, jotka eivät meitä petä. Ja tuosta syytöksestä ei sinun tarvitse välittää: koko maailma tietää sen valheeksi!

SPARTACUS

Minä en välittäisi, jos ylimykset niin sanoisivat — mutta kun omat... omat... — *Äänettömyys.* — No niin, Garizo! Mene ja koeta säilyttää yksimielisyyttä — siksi kunnes tulee taistelu. — *Hiljaa* — Se on kai oleva viimeinen.

GARIZO

Minä menen.

Poistuu.

SPARTACUS

*istuu jakkaralle, painaa päänsä käsiensä varaan;
kolkosti.*

Pelkuri... pelkuri... Miksi minä en saanut
ennen kaatua...

LICINIA

heittäytyen polvilleen Spartacuksen eteen.
Spartacus... minä rakastan sinua...

SPARTACUS

syöksyen ylös.

Licina! Mitä sinä puhut! — Ei, ei! Minähän
olen vain orja...

LICINIA

Miksi muistutat minulle menneitä... En
ajatellut... en tuntenut sinua silloin — enkä
itseäni... Ymmärrä minua: minä olen rooma-
lainen ja sinä olit... niin, niin... Mutta nyt
minä ymmärrän... Minä rakastan sinua!

SPARTACUS

*katsoo häneen aivankuin näkisi unta, sanoen rau-
keasti.*

Sinä... sinä valehtelet niinkuin ennenkin...

LICINIA

Sinä et tahdo enää ymmärtää minua... Sano,
koska olen sinulle valehdellut..?

SPARTACUS

Sinä itse olet ollut minulle valhe... Sinä valehtelit minulle katseillasi, hymylläsi, kainoudel-lasi, heikkoudellasi — minä en ole niitä unohtanut! Sinä olet minun elämäni suuri valhe...

LICINIA

tuskallisesti.

Ei! ei! Sinä erehdyt... sinä erehdyt... Minä en ole sitä tahtonut... Minä olen sinua aina rakastanut... Ja voitko tietää, mitä olen kärsinyt... Lähes kolme pitkää vuotta olen minä katunut, katkerasti katunut ja sinua kai-vannut... sinua ajatellut... Minä rakastan sinua!

SPARTACUS

epätoivoisesti.

Oi, Licinia, mitä sinulle sanoisin..? Sinä olet tuossa edessäni... Sinä, ihanin olento maan päällä! Sinä olet kuin jumalatar — sinä olet kuin itse totuus... Ja kuitenkin tunnen, että sinä valehtelet...

LICINIA

itkien.

Oi, Spartacus... Kolme vuotta olen vain s i n u a ajatellut... Ja nyt sinä et usko minua...

SPARTACUS

Ah, Licinia! Sinä saatat minut hulluksi! Minä en voi... Minä rakastan sinua kuitenkin! — *Tem-*

paa Licinian syliinsä, syleillen ja suudellen häntä hurjan kiihkoisesti — Licinia! Se olet sinä... todellakin... Licinia! Rakastatko minua...?

LICINIA

hymyillen, silmät kyynelissä.

Ah, Spartacus...

SPARTACUS

suutelee Liciniaa, huumaantuneena kuiskien.

Sinä... sinä olet nyt minun... Minun ihana, hurmaava Liciniani...

LICINIA

kietoen hellästi ja huumaavasti kätensä Spartacuksen kaulaan.

Niin... minä olen sinun, Spartacus, sinun! — *Kiihkeästi kuiskien.* — Kuule, Spartacus! Jätä nämä kauheat orjat ja seuraa minua! Me pakenemme kauas täältä... minne vain tahdot... Minä seuraan sinua vaikka maailman ääriin... Jätä heidät!

SPARTACUS

havahtuen.

Ah! Sitäkö sinä tahdotkin! — *Kiivaasti.* — Ei! Minä en luovu heistä!

LICINIA

Ah, Spartacus! Minä rukoilen sinua: luovu orjista ja tule kanssani! Sinä puhuit kuolemasta, mutta meitä odottaa elämä... e l ä m ä ...

SPARTACUS

työntää hänet sylistään, huutaen.

Ole vaiti!

LICINIA

syleillen Spartacusta.

Kuule minua, Spartacus! Etkö ajattele yhtään minua? Etkö ymmärrä, etten voi elää ilman sinua...?! Minä rukoilen sinua...

SPARTACUS

huomaten heikkoutta itsessään, kähisee hiljaa ja läpitunkevasti.

Ole vaiti! Vaikene! — Uuden, musertavan ajatuksen valtaamana, hitaasti. — Sano minulle, kuka sinut tänne lähetti? Crassusko?

LICINIA

luo hämmentyneenä katseensa alas.

SPARTACUS

Sinä vaikenet... sinä vaikenet... Ehkä olet hänen... Oih!

LICINIA

sopertaen.

Se ei ole totta...

Ulkopuolelta kuuluu melua.

ARTARIK

syöksyy sisään kiihoittuneena. Häntä seuraa kaksi sotilasta, taluttaen erästä vakoojaa.

Spartacus! Koko leiri on sekasorron vallassa. Jokainen huutaa petosta. Sinä jo tiedät, mitä Gannicus ja Castus ovat tehneet, mutta tiedätkö myös, että täällä kulkee vakoojia yrittäen lahjoa osastonpäälliköitä? Tämä juuri äsken tarjosi minulle suurta rahasummaa ja anteeksiantoa, jos pettäisin sinut! Meidän täytyy saada ilmi kaikki petturit ja vakoojat ja sentähden pitäisi häntä tutkia!

SPARTACUS

vielä äskeisen mielenliikutuksen vallassa.

Vai niin. Totuus täytyy vihdoinkin saada ilmi! — *Kääntyen vakoojaan, lyhyesti ja uhkaavasti.* Mies! Toivon sinun ymmärtävän, että sinun on vastattava jokaiseen kysymykseen, jonka teen! Me emme tule sinun tähtesi paljon aikaa kuluttamaan! Siis ensiksi: kuka on sinut lähettänyt?

VAKOOJA

luo harhailevan katseen ympäri telttaa kuin apua etsien ja huomattuaan Licinian jää tuijottamaan häneen kauhistuneena.

SPARTACUS

kääntää myöskin terävän, välähtävän katseensa Liciniaan. Tämä on valahtanut kalpeaksi kuin liina ja hänen rintansa läähättää raskaasti. Astuu askeleen häntä kohden ja sanoo hiljaa.

Sinä kalpenet . . .

Syöksyy vakoojan luokse, tarttuu kuin rautapihdein hänen olkapäähänsä, tuijottaen häntä silmiin pistävästi ja läpätunkevasti.

Onko se hän?

VAKOOJA

masentuneena.

Tee minulle mitä tahdot... Olen hänen orjansa...

SPARTACUS

seisoo kuin ukkosen lyömänä; äänettömyyden jälkeen, käheästi.

Onko täällä leirissä muita kuin sinä... ja...

VAKOOJA

varmasti.

Ei!

SPARTACUS

katsoen häntä hetkisen.

Viekää hänet pois! —

Astelee Licinian eteen kuiskaten itsekseen. Minun aavistukseni... Minun aavistukseni...

Äänettömyys.

En minä sitä ihmettele, että petoksella ja kavaluudella koetit tuhota minut ja joukkoni. En — sillä siihen on sinulla totisesti syytä! — Niin — nyt minä ymmärrän! Sinun väkuuttelusi, sinun »rakkautesi» oli ansa, kuoppa, johon minut piti pyydystettämän kuin petoeläin!.. — *Katkerasti* — Sinäkö olisit rakastanut minua — minua,

jonka paljas nimen kaiku oli sinulle kauhistus!
 — *Tarttuen päähänsä.* — Ah, minä muistan kaikki!
 — *Raivoisana.* — Sinä kurja valehtelija, petturi!
 Ole ikuisesti kirottu!

LICINIA

aikoo jotain puhua, mutta hän on aivankuin lamaantunut, hänen huulensa värisevät ja hän huohottaa kuin kuoleva.

ARTARIK

kiihtyen.

Sinä itse olet syypää onnettomuusiimme! Sinä tämänkin petturin säästit — sinä häntä suosit — sinun telттаasi hän tänäänkin ensimmäiseksi tuli! Ehkä hän on koettanut sinuakin vietellä luopumaan taistelusta — pettämään itsesi...

SPARTACUS

keskeyttäen.

Vaiti!

ARTARIK

yhä kasvavalla kiihkolla.

Minulla on oikeus puhua tästä! Eikö saisi enää kysyäkään? Ehkä olet jo luvannut jättää meidät?!

SPARTACUS

lähenee kuolonkalpeana Artarikia, tuskalla ja rai-volla.

Sinäkin . . . sinäkin . . . sinäkin . . . — *Kään-
tyen Liciniaan, hurjasti.* — Oletko nyt tyytyväinen?

LICINIA

kuiskaa menehtymäisillään.

Kuule minua! minä rakastan sinua . . . Luovu
heistä ja paetkaamme täältä . . . Näethän, miten
he sinut hylkäävät . . .

SPARTACUS

läheten häntä uhkaavana pitkin, joustavin askelin.

Viimeiseen asti sinä . . . Enkö saa sinua vai-
kenemaan . . . ?

LICINIA

rukoillen.

Luota minuun . . . Usko minua . . ! He hyl-
käävät sinut . . . Spartacus . . . Muista edes äitiäsi
. . . kotimaatasi . . . Paetkaamme sinne . . .

*Enempää hän ei ehdi sanoa, sillä suunniltaan
raivosta sieppaa Spartacus tikarin vyöl'ään ja iskee
sen Licinian rintaan.*

LICINIA

vaipuu maahan heikosti huudahtaen.

Spartacus . . . mitä sinä teit?

Artarik hiipii äänetönnä ulos.

SPARTACUS

on aivankuin jähmettynyt; sitten vaipuu hän polvilleen Licinian viereen parahtaen.

Licinia . . .

LICINIA

heikosti.

Spartacus! Minä tulin tänne pettääkseni sinut . . . mutta nyt minä rakastan sinua . . . Kaikkii hylkäisin minä sinun tähtesi — ja nyt minun täytyy kuolla . . .

SPARTACUS

hurjasti, syleillen.

Sinä et saa kuolla! Minä rakastan sinua!

LICINIA

yhä heikommin.

Minä kuolen . . . Mutta kuolema sinun kädestäsi on suloisempi . . . kuin elämä ilman sinua . . . Kuolla . . . kuolla . . . sinun syleilyssäsi . . . sinun suuteloosi . . .

Ojentaa huulensa Spartacukselle, joka suutelee häntä.

SPARTACUS

kamalan epätoivon valtaamana.

Sinä . . . sinä rakastat kuitenkin minua . . .

LICINIA

sana sanalta heikkenevällä äänellä, jossa vielä kuolinhetkelläkin kuvastuu rakkaus.

Rakastan . . . rakastan . . . rakastan . . .

Vielä pari henkäystä ja hän on kuollut.

SPARTACUS

*hypähtää kauhistuneena ylös. Ja aivankuin pät-
saaksi jähmettyneenä, niinkuin ei käsittäisi teko-
ansa, tuijottaa hän lasittunein silmin surmattuun.
Sitten hän, ikäänkuin unesta heräten, käsittää onnet-
tomuutensa koko suuruuden ja raateleva tuska pai-
naa hänen vartalonsa kokoon kuin olisi suunnaton
taakka laskettu hänen hartioilleen; hän vaipuu kuol-
leen viereen vaikeroiden.*

Licina . . . Licinia . . .

Äänettämyys.

Licina! Herää! Minä rakastan sinua!

*Hyväilee hurjan epätoivoisesti Licinian kal-
peita kasvoja ja silittää hänen tukkaansa.*

Hän ei kuule . . .

*Nousee polvilleen, tarttuu päähänsä vaikeroi-
den sanomattomassa tuskassa.*

Voi minua! En milloinkaan saa nähdä häntä
elävänä . . . En milloinkaan . . .

*Painaa kasvonsa Licinian lävistettyä rintaa vas-
taan.*

Äänettämyys.

KRATINOS

ovelta.

Karmides on saapunut!

SPARTACUS

*hyökkää hurjin katsein ylös.**Karmides, Artarik ja muita päälliköitä tulee.*

ARTARIK

*syvästi liikutettuna.*Minä syytin sinua äsken väärin, Spartacus...
Tiedäthän, onnettomuus...*Spartacus nyökäyttää hiukan päätään.*

GARIZO

jännittyneenä.

No, mitä sait tietää, Karmides?

KARMIDES

Lyhyesti sanottuna! suunnaton roomalaisarmeija marssii kimppuumme. Eikä se ole enää kaukana!

ÄÄNIÄ

— Missä?

— Onko se totta?

KARMIDES

Omin silmin näin heidän suuret etujoukkonsa.

SPARTACUS

kuin heräten, väsyneesti.

Mitä sinä näit?

KARMIDES

Roomalaisarmeijat ovat heti täällä.

SPARTACUS

Kuinka kaukana?

KARMIDES

Puolen tunnin matkan päässä — tahi hiukan kauempana.

SPARTACUS

vilkastuen.

Hyvä! Ilmoittakaa nopeasti joukoillenne, että valmistautuvat taisteluun. Ja tulkaa takaisin hetken kuluttua; meidän täytyy neuvotella.

Poistuvat, paitsi Artarik.

ARTARIK

Spartacus! Olisiko edullisempi peräytyä... Muuttaa taistelupaikkaa?

SPARTACUS

Ei. Minä en lähde täältä. Paikka on edullinen. — *Synkästi.* — Sitäpaitsi, Artarik, onko väliä missä kuolemme? Minä tahdonkin vain kuolla...

KRATINOS

tulee hengästyneenä sisään.

Eunuksen joukko ei aio tässä ryhtyä taisteluun... Uhkaavat lähteä pois!

SPARTACUS
masentuneena.

Vai niin... Siis hekin... hekin... —
Äänettömyys. — Menkööt.

Kratinos poistuu.

SPARTACUS

Näetkö nyt, Artarik! Ja minä sanon vieläkin, että meillä ei ole pienintäkään toivoa... Me olemme tähän asti voittaneet, mutta nyt on meillä jällellä vain kuolema. Ja kuoltava on meidän niin, että ylimykset sen aina muistavat!

Artarik tuijottaa äänettömänä maahan.

SPARTACUS

Kratinos! — *Kratinos ilmaantuu teltan aukkoon.* Toimita telttä heti paikalla puretuksi! — *Katsah-
taa synkästi Licinian ruumiiseen ja peittää sen
viitallaan.* — Ja sinä, Artarik, káske myöskin gladiaattorit tänne! —

Poistuvat; telttä puretaan nopeasti. Kauempaa kuuluu joukkojen epämääräinen sorina.

Kun telttä on poissa, näkyy Spartacus yksin ajatuksissaan katselevan viehättävää maisemaa, joka nyt näkyy esteettömästi. Karmides, Artarik, Gario, Enomanus ja joitakin muita tulee; heidän takanansa kuuluu gladiaattorien tahdikas astunta ja

joukko noita pelätyitä miehiä lähestyy kaksoisrivissä, jääden vasemmalle.

SPARTACUS

Eunus ei siis enää tullut . . . ?

ARTARIK

Ei.

SPARTACUS

Siis asiaan! Minä ehdotan, että tähän solaan jään minä gladiaattorien kanssa, Artarik asettuu joukkoineen meidän taaksemme; Karmides menee joukkoineen tuonne kukkulalle ja metsään, Garizo gallialaisineen toiselle puolen solaa. Kun minä gladiaattorien kanssa olen kaatunut ja he rynnäköivät voiton hurmiossa ylitsemme Artarik'in joukon kimppuun, silloin hyökkää Garizo toiselta ja Karmides toiselta puolelta kaikilla voimillaan heidän kimppuunsa . . . Näin luulisin olevan parasta asettautua.

KARMIDES

Suunnitelma on hyvä kuten aina, mutta en oikein ymmärrä . . . minä jäisin toimeettomaksi siksi kunnes sinä olet kaatunut, kuten sanoit. Emmekö me pidä puoliamme heitä vastaan, kuten ennenkin?

SPARTACUS

Heitä on nyt puolta enemmän kuin meitä. Mutta ole huoletta — me myymme henkemme

kalliista. — *Astuu hitaasti Enomanuksen eteen ja katsoo häntä läpitunkevasti silmiin; sanoo sitten hillityllä, miltei surullisella äänellä* — Mutta minne asetut sinä, Enomanus? Mikä on sinulle sopiva paikka? — *Enomanus painaa kalveten päänsä alas.*
Äänettömyys.

Enomanus, miksi sen teit?

ARTARIK

joka toisten kanssa on ihmetellen katsonut.
Mitä hän on tehnyt?

SPARTACUS

Petturi.
Antaa Artarik'ille kirjeen.

GARIZO

Onko se mahdollista?

ARTARIK

joka on hätäisesti lukenut kirjeen.
Täällä on täysi selvyys. — *Pahaenteisesti.* —
Voi sinua!

KARMIDES

Katsokaa häntä! Muuta todistusta ei tarvittaisikaan!

*Enomanus on tuhkanharmaa ja läähättää ras-
kaasti.*

GARIZO

paljastaen miekkansa.

Kuole siis, petturi!

TOISET

paljastavat myöskin miekkansa.

Kuolema hänelle!

SPARTACUS

Seis! Älkää tahratko miekkojanne! Koko avarassa maailmassa on vain yksi, joka enää alentumatta voi hänet surmata: hän itse. — *Menee Enomanuksen luokse ja tempaa miekan hänen huotrastaan* — Miekkaasi et saa siihen käyttää: sekin itkisi häpeästä! — *Katsellessaan ympärilleen huomaa hän maassa telttanuoran palan ja työntää sen Enomanuksen käteen* — Kas tässä! Nyt mene!

ENOMANUS

seisoo yhä nuora kädessä; näyttää kuin aikoisi hän jotain sanoa, mutta sanaakaan ei tule hänen suustaan.

SPARTACUS

kolkosti, käskevästi.

Mene!

ENOMANUS

kääntyy ja lähtee kumarassa kuin vanhus — tahi kuin painaisi hänen hartioitaan hirveä taakka. Kaikki tuijottavat häneen äänettöminä ja uhkaavina,

SPARTACUS

itseksensä.

Niin.

Kaikkien mielet valtaa masennus.

KRATINOS

tulee oikealta.

Etuvartijat ilmoittavat, että legioonat näkyvät jo kaukana tasangolla.

SPARTACUS

Siis on kiirehdittävä. Hyväksyttekö ehdotukseni?

ARTARIK

synkästi.

Niin on edullisin asettua.

SPARTACUS

Olemmeko siis yksimielisiä?

KAIKKI

Olemme! Olemme!

SPARTACUS

No niin, Artarik! Mene järjestämään joukkosi paikoilleen. — *Tarttuu Artarikin käteen, katso häntä hetken silmiin ja sanoo painavasti.* — Ja muista roomalaisia!

ARTARIK

*kolkosti.*Minä muistan . . . — *Poistuu.*

SPARTACUS

samoin kuin äsken.

Ja sinä, Garizo! Hyvästi!

KARMIDES

tarttuen Spartacuksen käteen, surullisesti hymyillen.

Emme päässeetkään enää kotiin . . .

SPARTACUS

*puristaa hänen kättään äänettömästi.**Karmides poistuu hitain askelin.*

SPARTACUS

kääntyen gladiaattoreihin.

Veljet! Te kuulitte mitä äsken ehdotin. Haluatteko jäädä tähän?

GRATUS

Minä ajattelen samoin kuin sinä, Spartacus, ja jään tähän.

HYVÄKSYVIÄ ÄÄNIÄ

- Me kaikki jäämme!
- En halua ristille . . .
- Tähän jäämme!

SPARTACUS

Eikö kukaan halua mennä toisiin joukkoihin?

KAIKKI

Ei kukaan!

SPARTACUS

Sen tiesinkin! — Muistatteko vielä, veljet, kuinka meidän piti huutaa lähteissämme areenalle kuolemaan?

KRATINOS

Kyllä, kautta Zeuksen! — *Katkerasti* — Ave domine, morituri te salutant!¹

SPARTACUS

Johtuu mieleeni, että huutaisimme nytkin — mutta toisin! Näin: Ave libertas, morituri te salutant!²

HUUDAHDUKSIA

— Kautta jumalien!

— Mikä tervehdys!

— Ave libertas...

GRATUS

synkästi.

Sinä esität sen liian myöhään...

---

¹ Terve valtias, kuolemaan kulkevat sinua tervehtivät!

² Terve vapaus, kuolemaan kulkevat sinua tervehtivät!

SPARTACUS

Kuulkaa minua! Silloin ennen meidän täytyi astua kuolemaan heidän huvikseen — surmaten toisiamme. Mutta nyt menemme kuolemaan o m a n asiamme puolesta ja voimme samalla viedä heitä mukanaamme — kosta kuolemamme! Eikä tämä tervehdyskään ole myöhäinen: varmasti orjat keran vapauttavat itsensä. Emme siis kuole turhaan: me kuolemme tulevan vapauden puolesta ja voimme huutaa tuon tervehdyksen. Veljet! — *Kohottaa molemmat kätensä, huutaen mielenliikutuksesta vä- räjävällä äänellä.*

Ave libertas, morituri te salutant!

Kaikki yhtyvät huutoon, se vyöryy kauemmaksi; joukot yhtyvät siihen. Ja kaukaa alkaa kuulua orjien laulu.

SPARTACUS

omituisella, miltei hellällä äänellä.

Hyvästi veljet! — Gratus... opettajani... isäni... — *Ojentaa kätensä.*

GRATUS

painaa Spartacuksen rintaansa vastaan, aikoen sanoa jotain, mutta ääni tarttuu hänen kurkkuunsa ja vain vaivoin kuiskaa hän käheästi.

Spartacus...

SPARTACUS

pitäen vielä Gratuksen kättä; hiljaa.

Tämä on siis viimeinen ilta... Ja miten ihanasti kultaa aurinko viime säteillään tuon kukkulan... — *Hetken äänettömyyden jälkeen.* — Gratus, muistatko vielä Traakian vuoria..?

GRATUS

pudistaa äänettömänä hänen kättään, kääntäen kasvonsa pois päin.

Useat gladiaattorit alkavat äänettöminä hyvästellä toisiaan.

SPARTACUS

lähenee, välillä pysähtyen ja epäröiden, Licinian ruumista, paljastaen hänen kasvonsa; nostaa hänet syliinsä kuin lapsen, puristaen rajusti rintaansa vastaan; suudellen kalpeita, kuolleita huulia kuiskaa hän raivokkaassa epätoivossa, hammasta purren.

Licina... Licinia...

Kantaa hänet vasemmalle erään pensaan suojaan, peittäen hänet huolellisesti viitallaan; kuiskaa hiljaa, vain huulillaan.

Hyvästi!

Samassa kuuluu oikealta Roomalaisten torven-toitotukset ja aivankuin vastaukseksi kajahtaa kaukaa vasemmalta taas orjien laulu.

SPARTACUS

nousee kiivaasti huudahtaen.

Nyt koston — ja kuolemaan! — *Läheten gladiaattoreita.* — Riveihin!

Silmää hivelevän sirosti ja nopeasti järjestyvät heti gladiaattorien rivit.

SPARTACUS

Me seisomme liikkumatta kunnes tulevat miekan tapaamille!

Kuin kuvapatsaat seisovat gladiaattorit — Spartacus ensimmäisenä rivissä. Suunnattoman joukon askelten lähetessä hän vielä kerran kääntyy hiljaa taakseen ja katsahtaa tuskallisesti ja kolkosti sinne missä Licinian ruumis lepää — aivankuin viimeiseksi, äänettömäksi hyvästiksi...

Jo näkyy etujoukko. Mutta huomattessaan gladiaattorien äänettömät rivit pysähtyy se neuvottomana. Silloin kuuluu takaapäin

CRASSUKSEN

voimakas, röyhkeä ääni.

Mitä nyt! Eteenpäin, sanon minä!

CRASSUS

läheten alapäällikköjensä ympäröimänä.

Ahaa! Vihdoinkin olet sinä vallassani! Sinä houkka, joka luulit voittavasi Rooman! Tänään joudut sinä korppien ruuaksi...

SPARTACUS

astuen askeleen eteenpäin.

Tule tänne! — *Ja kun Crassus epäröi, lisää hän pilkallisesti* — Pelkäätkö, Rooman mies!

CRASSUS

raivolla.

Ah! Sinä koira!

Crassus hyökkää vimmatusti Spartacuksen kimppuun. Salamoina risteilevät miekat, mutta ei kestä kauan ennenkuin Spartacus lävistää hänet. Samassa silmänräpäyksessä kun Crassus on kaatunut, ryntää kokonainen lauma Spartacuksen ja gladiaattorien kimppuun ja näyttää siltä kuin täytyisi hänen tulla lävistetyksi useasta kohdoin, mutta ihmeteltävällä taidollaan torjuu hän iskut; gladiaattorit hyökkäävät hurjasti ja taistelu kiihtyy; Spartacuksen kimppuun syöksyy kokonainen joukko huutaen: Tappakaa Spartacus! Hän pitelee kotvan puoliaan, mutta vihdoin kun gladiaattorit ovat kaikki kaatuneet hänen ympäriltään, vaipuu hän haavoitettuna toiselle polvelleen huudahtaen:

Eteenpäin, gladiaattorit!

Ilohuutojen kaikuessa rynnätään hänen kimppuunsa, nopeilla iskuillaan tappaa hän vielä monta vihollista — mutta ylivoima on liian suuri ja hän tulee lopulta suorastaan tallatuksi suunnattoman joukon jalkoihin, joka ryntää kaatuneiden yli hurjasti huutaen:

- Spartacus on kaatunut!
- Lyökää kappaleiksi!
- Surmatkaa!
- Spartacus on kaatunut!

Kun joukot vihdoin ovat päässeet ohitse ja taistelun melu hitaasti etenee, on koko aukeama ja metsä täynnä kuolleita ja haavoittuneita, joiden voihkina selvästi kuuluu. Ilta alkaa hämärtää, mutta vielä eroittaa Spartacuksen vartalon kaatuneiden keskeltä. Hän makaa kauan liikkumattomana. Vihdoin kohottaa hän vaivalloisesti kuolonkalpeat kasvonsa, tuijottaa hetken jäykin, sammunein silmin sinne, mihin taistelun melske häipyy — ja vaipuu uudelleen maahan.

GRATUS

tulee kuolettavasti haavoittuneena horjuen vasemmalta ja kaatuu maahan koristen.

Nyt on kaikki lopussa . . .

Kaukaa kuuluu taas huutoja: Spartacus on kaatunut!

SPARTACUS

kohottaa päänsä, hänen silmänsä leimahtavat pelottavasti ja katkonaisella äänellä, jossa epätoivo ja uhka kuvastuu, korisee hän katkonaisesti.

Me tulemme vielä . . .! Kirotot . . .

Vaipuu, eikä enää liiku . . . Vielä kerran kuulu hänen suustaan terävä hammasten kiristys . . .

Hämärtyy yhä enemmän. Taistelun melu lakkaa kuulumasta — kuuluu vain yhtämittäinen, heikko ja epämääräinen valitus, joka hiipii kuolevien kurkuista niin vieraana ja haikeana... Vähitellen tulee miltei pimeä ja silloin kuuluu selvästi taistelutantereen yli hitaasti lentävän korpin siipien suhina...

Esirippu sulkeutuu hiljaa.

EPILOGI

APPIAN TIE.

Ristejä, ristejä . . .

Niin pitkälle kuin silmä kantaa, on kummallekin puolen tietä aina määrätyn välimatkan päähän pystytetty suuri, kiireesti kyhätty hirsiristi, ja jokaiselle ristille on naulattu ihminen: jokaisella ristillä riippuu orjasotilas.

Yllä kaareilee etelän heleänsininen, pilvetön taivas, ja kuulakas ilma värisee tulisen, armottoman auringon säteissä kuin sulatettu, hehkuva lasi . . .

Ristiinnaulittujen alastomat ruumiit on aurinko polttanut hehkuvan punaisiksi — nuo nuoret miesruumiit, joissa ei näy ainoatakaan raihaista eikä heikkoa, vaan joissa tuskallisen kidutuksenkin jälkeen näkyy jäntevät, taisteluissa karaistuneet lihakset. Kun he liikahtavat, puseruu turvonneista, rautanaulan lävistämistä kämmenpohjista ja jaloista punaista verta tipahdellen kuumalle hiekalle ja kiville kuin raskaat kyyneleet — aivankuin itkettäisi verikyyneleitä . . .

Polttavasta helteestä huolimatta ovat nuoret roomalaiset ylimykset saapuneet ajelulle. He ovat tulleet iloitsemaan orjien häviöstä, nähdäkseen nuo

pelätyt kapinoitsijat vihdoinkin voitettuina, nöyrytettyinä, valittavina, armoa rukoilevina.

Tuska kuvastuu ristiinnaulittujen kasvoilla; näkyy sinertäviä, haljenneita huulia, vääristyneitä suita ja joidenkin otsilta vierivät suuret hikikarpalot kuin valkeat helmet — mutta kukaan ei rukoile, ei valita, ei huuda... Hampaitaan kiristellen tuijottavat he itsepäisesti ja jäykästi vastapäätä riippuviin tovereihinsa tai ylös ilmaan. Jotkut ovat pyörtyneet, heidän päänsä riippuu rinnalla, heidän silmänsä ovat sulletut ja heidän jäsenensä värisevät toisinaan kuin vilussa — mutta heidän kurkuistaan lähtevä korina muistuttaa ärsytettyjen petojen vihaista, uhkaavaa murinaa...

Voittajat eivät ole tyytyväisiä, heitä raivostuttaa tuo äänettömyys. He sinkauttelevat ärsyttäviä pilkkasanoja ristiinnaulituille, mutta eivät saa vastausta, ei katsetta. Tuossa kaameassa äänettömyydessä on vieläkin taipumatonta, kaubeata uhkaa, joka tahtoo kuolettaa naurun heidän huulitaan. Herkimmät kalpenevat ja tukahduttaakseen tuota painostavaa tunnetta, huutavat he raivosasti ja vaativat yhä vinhempää vauhtia. Pois tästä loppumattomasta, kirotusta kujasta!

Piiskat viuhahtavat, pyörät jyrisevät ja vaahtoavien hevosten raudoitettut kaviot iskevät kiviin, niin että kipenet välähtävät — ja tuulen vauhdilla kiittää tuo loistava vaunujono kohti Roomaa. Hienot puvut liehuvat tuulessa, nuoret, jäntevät käsivarret kiertyvät hentojen vartaloiden ympä-

rille — ja melun, jyrinän, kirkaisujen ja rajujen ja iloisten huutojen seasta kuuluu naisten heläjäväää naurua... Ja heidän jälkeensä jää sakea tomupilvi, joka peittää ristiinnaulitut kuin vaa-
leaan jättiläisharsoon, sokaisee heidän silmänsä ja tunkeutuu heidän kuiviin, polttaviin kurkkuihinsa...

* * *

Kaksi vuorokautta on kulunut.

On ilta. Taivas hehkuu punaisena kuin suunnattoman tulipalon kajastuksessa ja kaukaiset kukkulat hohtavat purppuranvärisinä auringon viime säteissä. Sypressit seisovat tummina ja liikkumattomina kuin korkeat, synkät patsaat, ja ristien varjot ulottuvat kauas tasangolle — aivankuin suunnattoman pitkät, mustat, ahnaasti kuroittavat käsivarret... Mantelipuut kukkivat punaisina, ilma on täynnä myrtin, laakerin ja ruusujen tuoksua... ja läheisestä öljypuulehdosta kuuluu satakielen ihana laulu...

Huviajelijat ovat poistuneet, vartijatkin ovat poissa, sillä risteillä riippuvat ovat jo vaarattomia — he ovat jo unhotettuja... Heidän päänsä riippuu velttona rinnalla ja vain korkeitten, terävien kylkiluitten kohoaminen osoittaa, ketkä vielä elävät. Useimmat ovat kuitenkin jo kuolleet ja heidän auringonkärventämät ruumiinsa vivahta-

vat keltaisenruskealle kuin savustettu liha... Ei nytkään valituksia, jostakin vain kuuluu kuolevan orjasoturin viimeinen huokaus, tukahtunut korina tai epätoivoinen hammasten kiristys...

Tuolla riippuu Artarik! Hän elää vielä, sillä hän on ollut voimakas. Hänen leukansa on rauta-pihtien lailla yhteenpuristunut; niiden välistä ei pääse pyyntö, valitus, huokaus... Hänen raskas ruumiinsa on painunut alaspäin, jalat ovat hie-man koukussa ja käsivarret näyttävät tavattoman pitkiltä, venytetyiltä. Hän ei tunne enää käsivarsiaan, veri on jo lakannut niissä kiertämästä, ne ovat kuolleet, kylmät ja kankeat. Mutta hänen leveä, karvainen rintansa kohoaa vielä härvaan ja raskaasti, hänen sydämensä sykkii, ja hänen jäykät, kauheat silmänsä näkevät vielä...

Kuten niin monta, monta kertaa ennen, kiintyy hänen katseensa vastapäätä riippuvaan Kar-midekseen.

Nahka on halkeillut hänen kasvoissaan kuin kuori kuivanneessa puussa ja poskessa oleva ammottava haava on jo alkanut mädätä... siinä matelee valkoisia matoja... Hän on saanut toisen kätensä irti — ja hän riippuu vain toisesta kädestään ja jaloistaan. Ruumis luonnottomasti vääntyneenä, silmät mielettömästi pyörien koettaa hän repäistä irti toisenkin kätensä, mutta turhaan: voimattomana huohottaa laihtunut, korkea rinta, ja tuskallisesti vavahdellen heiluu ilmassa

suuren rautanaulan repimä käsi — ja silloin tällöin koukistuvat suonenedontapaisesti veriset sormet . . .

Siinä on Karmides! Kuvankaunis, nuori, voimakas Karmides . . .

Artarik'in silmissä hämärtää. Hänen korvisaan alkaa valtavasti kohista, koko avaruus pyörii ja vuoret haihtuvat ilmaan . . . Hän tuntee kiihtävänsä jonnekin huimaavaa vauhtia, aivankuin siivillä. Ah, niin, hän on entisen sotaratsunsa satulassa joukkonsa etunenässä . . . Heidän sotahuutonsa kajahtaa kuin ukkonen, keihäät ja miekat välkkyvät auringon loisteessa kuin lukemattomat tulet ja myrskynä ryntäävät he roomalaisjoukon yli tallaten kaikki . . .

Mitä tämä on? Hän ei saata käsittää, miten hänet on vangittu. Roomalaiset ovat hakanneet poikki hänen molemmat kätensä ja nyt työnnetään häntä pää edellä vetelään suohon . . . Yhä syvemmälle ja syvemmälle työnnetään häntä ja hänen täytyy vetää keuhkoihinsa tuota kauheata, haisevaa liejua. Hän on tukahtumaisillaan, hän painuu yhä syvemmälle, eikä vain kuole . . . Hän tahtoi huutaa sieltä mustasta syvyydestä, ruukoilla, että kuolema saapuisi — mutta mitään ääntä ei tule . . . Eikä kuolema tule . . . ei tule . . . Vihdoinkin pimenee kaikki . . .

Kuvat vaihtuvat . . .

Hän on loikovinaan vihreällä nurmella kaukana kotimaassaan. Jossakin soivat iloisesti pai-

mentorvet — siellä ajetaan härkäläumaa... Hurmaavana soittona kaikuu lintujen laulu ja rauhallisena virtaa mahtava joki välkähdellen laskevan auringon säteissä. Hänen vierellään leikkii hänen pieni poikansa... Noukkii punaisia kukkia, asetellen niitä hänen partaansa... ja hän tuntee niiden vienon tuoksun... Pienokainen nauraa heleällä lapsenäänellään ja hyväilee hänen ottaensa hennoilla kätösillään...

Ah! Ne eivät olleetkaan hänen poikansa pienet kädet, vaan yötuuli, joka leyhähti kaukaa tasangolta... Öljyyn lehdet värähtävät vienosti suhisten, aivankuin olisivat kuiskanneet jotakin surullista ja kauheata, ja tuntuu kuin tummat syppessit olisivat hiljaa huokaisseet... Ja myrtyjen ja ruusujen tuoksuun sekaantuu inhottava, tukahduttava ruumiinlöyhkä...

Ihana sinipunerva hohde sammuu kaikaisilla kukkuloilla. Vain alhaalla taivaanrannalla näkyy vielä leveä, tummanpunainen juova kuin valtava, liikkumaton verivirta... Harmaana ja vastustamattomana saapuu hämärä. Satakielen laulu on jo tauonnut ja epäselvästi kuin mustan sumun lävitse näkee Artarik miten kaukaa lähestyy parvi korppeja. Kuin manalan pahat henget leijailevat ne jonkun aikaa ristien yläpuolella, aivankuin valiten uhrejaan... Niiden siivenlyönnit suhisevat pimeässä hitaasti ja salaperäisesti ja silloin tällöin kuuluu lyhyt, käheä ja onnettomuutta ennustava vaakkuna kuin kuolonkorahdus...

Silloin yksi suurimmista istuutuu eräälle ristille. Artarik näkee, miten se tarkastelee hetken arvostelevasti päätään kallistellen ristillä riippujan taivasta kohti kohotettuja kasvoja. Sitten se hypähtää kömpelösti vaalealle, tomuiselle tukalle ja painaa paksun, mustan nokkansa syvälle kuolleen lasittuneihin, sinisiin silmiin . . .

Vuorille asti on tuuli kuljettanut verenhajun. Ja kun yhä enemmän pimenee, hiipii sieltä joukko susia. Hitaasti ja äänettöminä näyttävät ne aivankuin liukuvan maata pitkin ja niiden tummat, epämääräiset ruumiit muistuttavat pimeässä aaveita tahi ristillä riippuvien vainajien haamuja . . . Lähetessään Appian tietä pysähtyvät ne ja tuijottavat epäilevinä tuota outoa jonoa; pimeässä kiiluvat niiden silmät kuin salaperäiset, vihreinä hehkuvat hiilet . . .

Vihdoin lauman johtaja rohkaistuu ja hiipii matalana lähimmän ristin viereen — sen, jossa riippuu kuoleva Karmides yhden käden varassa. Ensin se hotkaisee suuhunsa ristin juurelta hyytynyttä, naulanreijistä valunutta verta. Sitten se kohottaa kuononsa ilmassa riippuvaa kättä kohden, nuolaisee ensin pitkällä, punaisella kielellään tuota revittyä, veristä kättä värisevine sormineen. Ja sitten . . .

Niin — susilla ja korpeilla on nyt yltäkyllin ruokaa, sillä jo tuossa yhdessä ristikujassa, joka

ulottuu Roomasta Capuaan, on kuusituhatta ristiinnaulittua.

Kuusituhatta ristiinnaulittua. . .

HINTA 3: 25

Suom. kansak. 1.

Lehtimäki

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1709

